

NIKK *magasin*

NR. 1-2000

MASKuline mysterier

NIKK - Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning

Maskuline mysterier

NIKK magasin er en nylansering fra Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning som vil erstatte bulletinen Nytt fra NIKK. Magasinet vil komme to ganger i året, mens det engelskspråklige News from NIKK vil fortsette som før, også med to utgivelser i året. **NIKK magasin** vil fokusere på et aktuelt forskningsrelatert tema i hvert nummer, basert på bidrag fra de nordiske landene. Formålet er å gjøre forskningen på dette området kjent, bidra til kunnskaps- og erfaringsutveksling og stimulere til nordisk samarbeid og debatt. Et interessant fellesnordisk magasin for kjønnsforskning forutsetter en aktiv kommunikasjon med forskningsmiljøene og leserne, og vi håper på tilbakemeldinger og forslag til nye tema fra leserne.

Når vi har valgt å fokusere på mannsforskning i dette første nummeret, er det fordi mannsforskning også er et nytt sats-

ingsområde for NIKK med opprettelsen av en egen koordinatorstilling som et ledd i Nordisk Ministerråds handlingsplan for menn og likestilling. Vi har kalt dette temanummeret for "maskuline mysterier" for å indikere at forskning om menn og maskuliniteter står overfor mange uløste mysterier. En nylig avsluttet kartlegging av nordisk mannsforskning som vi her presenterer, viser at det er mangel på forskning om mannlighetsformer og maskuliniteter. "Pappaforskningen" framstår som det sterkeste enkeltområdet innen nordisk forskning om menn de siste ti årene. **NIKK magasin** bringer eksempler fra nyere forskning om fedre, der søkelyset rettes mot hva det betyr for menn å få et spedbarn og bli far, mens tidligere forskning har vært mest opptatt av hva fedre betyr for barn.

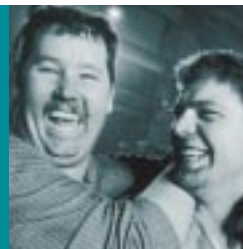
God lesning.

innhold:

Fragmentarade glimtar av maskulinitet

Per Folkesson vid Karlstad universitet har nyligen avslutat en kartläggning av mansforskning i Norden och presenterar her de viktigaste resultatene.

side 4

Fedrenes fødsler: et historisk brudd

Den danske psykologen Svend Aage Madsen har studert hvordan menn etablerer relasjonen til sine barn gjennom fødsel, barseltid og spedbarnsperiode.

side 22

Portrettet: En mann av sin tid

Å være koordinator for mannsforskning i Norden er en oppgave den norske familiesosiologen Eivind Olsvik fyller med stor utålmodighet og stor entusiasme. Før han begynte på NIKK ledet han en kvinnekampanje foran kommunevalget i Norge.

Side 26

Jeff Hearn:

Forskning om mænd i fire dele af verden: USA, Australia, England og Norden

Side 7

Knut Oftung:

Mannsforskning – en viktig del av likestillingskampen

Side 14

Bo Nilsson:

*Maskulinitet og reflexivitet
Om scoutrørelsen, "gammpojkar" och brottsfall från 50-talet*

Side 16

Jørgen Lorenzen:

Susan Faludi og "foræderiet mot menn"

Side 18

Jon Svanemyr:

*"Den mannlige dominans"
Pierre Bourdieu nå på norsk*

Side 20

Rapport fra Norden

Side 29

Kalender 2000

Side 31

NIKK magasin 1-2000

Årgang I

ISSN 1502-1521

UTGIVER:

NIKK - Nordisk institutt
for kvinne- og kjønnsforskning

REDAKTØR:

Trine Lynggard
Trine.lynggard@nikk.uio.no
Medredaktør for temadelen:
Eivind Olsvik
eivind.olsvik@nikk.uio.no

GRAFISK FORMGIVING:

Alien Design AS

REPRO/TRYKK:

CDDU

OPPLAG:

5.000

FORSIDEFOTO:

Mikael Andersson/Samfoto

KARTLÄGGNING AV MANSFORSKNING VISAR:

Fragmenterade glimtar av MASKULINITET

Foto: Olle Lindstedt/Samfoto

Av **PER FOLKESSON**

universitetsadjunkt vid Jämställdhetscentrum
Avdeleningen för genusvetenskap
vid Karlstads universitet

Forskning om olika manlighetsformer eller maskuliniteter saknas enligt forskare som framför att nordisk forskning om män endast givit fragmenterade glimtar av hur maskulinitet gestaltats under skiftande samhälls- och kulturmönster. Det visar en nyligen avslutad kartläggning av mansforskning i Norden, som annars konkluderar med att vi inte kan tala om "den nordiska mansforskningen" som ett enhetligt forskningsfält.

Under senare år har män och manligheter aktualiserats på ett könsmedvetet sätt i forskning och politik. Denna fokus på män som könsvarerler har ägt rum i anslutning till en internationell genusvetenskaplig diskussion som i Norden haft nära anknytning till jämställdhetspolitiken. Den svenska regeringen beviljade i maj 1997 medel till en kartläggning av "den nordiska mansforskningen" vilket kan ses som ett uttryck bland många andra för en köns- och jämställdhetsmedveten fokusering på män, manligheter och mansforskning. Syftet var att denna kartläggningen skall ge en överblick av den kunskap som finns och de områden som är lite eller inte alls utforskade.

Vad är mansforskning

Det centrala begreppet "mansforskning" gav inledningsvis upphov till en rad frågor som; Vad är mansforskning? Vilket är mansforskningens forskningsobjekt? Vilken är skillnaden mellan forskning om män och mansforskning? Vad är att betrakta som mansforskning i relation till genusforskning och kvinnoforskning? Dessa inledande frågor gjorde det nödvändigt att markera en skillnad mellan mansforskningens metodologiska aspekter å ena sidan och konkreta studier av män inom olika forskningsområden å den andra. Kartlägningsarbetet har därför bestått i att dels studera texter, såväl nordiska som internationella, om olika sätt att betrakta och definiera mansforskning, dels i att söka fram nordiska studier av män. Databaser har genomsköts, nio personer i samtliga fem nordiska länder verksamma inom forskningsfältet har intervjuats, en enkät har distribuerats till 163 forskare och forskarstuderande inom området och tre texter från Norden, en dansk, en svensk och en norsk, har studerats särskilt.

Omfattande forskning

Ett övergripande resultat av arbetet med kartläggningen är att vi inte kan tala om "den nordiska mansforskningen" som ett enhetligt forskningsfält. Något sådant finns inte i denna bestämda form. Däremot bedrivs en omfattande forskning om män i Norden, men inom en mängd olika discipliner och med flera olika och ibland motstridiga metodologiska och ideologiska positioneringar. Det förs en livlig diskussion bland mans-, kvinno- och genusforskare om hur forskning om män bör bedrivas. Mansforskningens relation till feminismen (-na) utgör frontlinje i denna diskussion. Feminism betraktas inom ramen för kartläggningen som ett kritiskt vetenskapligt perspektiv som innebär en problematisering av män och könsrelaterad makt. Feministisk forskning ses som forskning av kvinnor och män om kvinnor och män med tillämpning av feministiska könskritiska ståndpunkter. Huruvida mansforskning är feministisk eller inte, är beroende av den

enskilda forskarens (-nas) ställningstaganden. Kritisk mansforskning (critical studies on men) utgör en tydlig positionering inom forskningsområdet, på feministiska grunder.

Genom kartlägningsarbetet blev det möjligt att i grova drag urskilja tre

«Danskarna upptäckte mannen som könsvarelse tidigast och tydligast på sjuttioalet».

faser och länder i den nordiska mansforskningens utveckling. Danskarna upptäckte mannen som könsvarelse tidigast och tydligast på sjuttioalet. Något senare, under åttiotalet och tydligast i Sverige, framträdde forskning om män i nära relation till familje- och jämställdhetspolitik. Under nittioalet visar

«Något senare, under åttiotalet och tydligast i Sverige, framträdde forskning om män i nära relation till familje- och jämställdhetspolitik».

sig Norge vara mansforskningens mest vitala utvecklingsområde i Norden. Dels genom de texter som producerades där och då, men framförallt genom ett aktivt nordiskt och internationellt nätverksarbete som kom att få stor betydelse för forskningsområdets utveckling i hela Norden. Kartläggningen visar att det i Finland, parallellt med utvecklingen i de skandinaviska länderna, forskats om och förts en könsmedveten debatt om män och manligheter, men också att den delvis marginaliserats i det nordiska sammanhanget på grund av språket.

Pappaforskning starkast

Nordisk könsmedveten forskning om män har vuxit fram i kölvattnet framförallt av kvinnoforskning och feminism men också homosexualitetsforskning och queer-teoretisk forskning. Den har utvecklats i nära relation till kvinnor och kvinnoforskare. Traditionella forskningsområden inom köns- och kvinnoforskning har varit viktiga även inom den forskning som haft män som forskningsobjekt; familj, arbetsliv, makt, politik, jämställdhet och ekonomi. De områden som blivit bättre belysta än andra har huvudsakligen haft anknytning till prioriterade samhällspolitiska frågor. I samtliga nordiska länder har det bedrivits forskning om faderskap. "Pappaforskningen" framstår som det enskilda område som står starkast i nordisk mansforskning sedan ett drygt decennium tillbaka.

Marginalitet

Arbetslivsforskning med perspektiv på män har varit ett annat relativt etablerat område liksom mäns hälsa. Mäns marginalitet av olika slag kan ses som samlingsrubrik för en relativt omfattande forskning som bedrivits inom områden som migration, arbetslöshet, bostadslöshet, alkoholproblem, mentala problem, homosexualitet, transvestism, män som köpare av sexuella tjänster med flera. Sedan ett par år tillbaka finns en växande flora av specifika forskningsområden som bilism, teknik, känsloliv, fritid, droger, intimitet, ledarskap och ett område man kan benämna kulturforskning genom studier av män i film, TV, media, litteratur och musik. Historisk mansforskning framstod genom konferensen "Manligt och omanligt i historien" i Stockholm i augusti 1998 som ett relativt omfattande och sammanhållet forskningsområde.

Maskulinitetsforskning saknas

Mäns våld uppmärksammas ofta i den offentliga debatten medan etablerad forskning är av relativt liten omfattning, med undantag för mäns våld mot kvinnor. En bredare forskning om mäns våld efterlyses av flera forskare i såväl intervjuerna som enkäten. Behovet av teori- ▶

«Under nittio-talet visar sig Norge vara mansforskningens mest vitala utvecklingsområde i Norden».

utveckling och diskussion av bland annat "importerade" begrepp som används oreflekterat har påpekats av många. Forskning om olika manlighetsformer eller maskuliniteter saknas enligt forskare som framför att nordisk forskning om män endast givit fragmenterade glimtar av hur maskulinitet gestaltats under skiftande samhälls- och kultur- mönster. Undersökningar av eventuella samband mellan mäns förhöjda dödlighet och riskbeteende å ena sidan och stereotypa föreställningar om maskulinitet å den andra efterlyses liksom forskning inom områdena män och nationalism, män i det militära, jakt och fiske, idrott och mäns konsumtion av sexuella tjänster. Mer sällan nämnda men dock efterfrågade studier rör män och identitet, kropp, politik, känslor, organisation, ekonomi, teknik, vardagsliv, barn, religion och kyrka, fritid, säkerhet, etnicitet och nöjen.

250 personer - 1000 titlar

Ett konkret resultat av kartläggningen har blivit en förteckning över forskare och forskarstuderande med anknytning till det nordiska mansforskningsområdet. Den består av namn och adresser i samtliga nordiska länder till cirka 250 personer varav närmare hälften är kvin-

«Närmare hälften av dom som forskar på män är kvinnor».

nor. Dessa forskare och forskarstuderande är eller har varit verksamma inom en mängd olika discipliner som sociologi, historia, litteraturvetenskap, etnologi, psykologi, pedagogik, socialt arbete, arkeologi, filmvetenskap, teknik med flera. Litteratursökningarna ger vid handen att över tusen titlar i form av böcker, kapitel, rapporter, artiklar och avhandlingar publicerats i Norden med referens till män. Publikationerna inom området är således omfattande men långt ifrån allt representerar ett könsmedvetet perspektiv på män i genusvetenskaplig bemärkelse. Förteckningen rymmer av titlarna att döma författare med såväl essentialistiska som konstruktivistiska, feministiska som anti-feministiska ståndpunkter. En inte oväsentlig andel av titlarna saknar helt könsper-

«Få forskare identifierar sig som mansforskare».

spektiv. Här ingår ett hundratal avhandlingar varav de flesta med säkerhet saknar ett könsmedvetet perspektiv på män. Cirka tjugo doktorsavhandlingar avlagda under den senaste tioårsperioden framförallt i Sverige och Norge men också i Danmark och Finland kan anses utgöra centrala referenser i nordisk forskning om män.

Män intar tätpositionerna

En majoritet av ovan nämnda arbeten är publicerade av kvinnor och har då oftast ett uttalat könsperspektiv. Trots den stora andelen kvinnor verksamma inom forskningsfältet har få (om någon) lyckats etablera sig i centrala referenspositioner som nordiska mansforskare. Det är uppenbart att det är män som intar tätpositionerna inom forskningsområdet trots att kvinnors produktion inom området totalt sett är större. Det tycks som om könsrelaterade in-, ut-, över-

och underordnande mekanismer kan vara verksamma även inom nordisk mansforskning.

Ett intressant resultat av enkäten och intervjuerna är att få forskare identifierar sig som mansforskare. Det finns tecken som tyder på ett motstånd mot begreppen mansforskare och mansforskning. Även om nordisk mansforskning utvecklats i nära relation till kvinnor, kvinnoforskare, kvinnoforskning och feminism så är denna relation långtifrån fri från laddningar och polariseringstendenser. Latenta motsättningar i relation till kvinnoforskning och feminism tycks inbyggda i mansforskningsfältet trots dess ursprung.

Den viktigaste frågan

Nordisk mansforskning saknar än så länge en etablerad plattform eller formell forskningsmiljö inom vetenskaps-samhället. Däremot finns ett antal enskilda forskare som bedriver forskning om män med eller utan forskningsmedel, men ofta med omfattande informella kontakter med varandra. Denna frånvaro av formaliserad forskningsmiljö med tillskapade resurser där män och kvinnor med kontinuitet, målmedvetenhet och framförhållning kan bedriva forskning om män med ett aktuellt könsteoretiskt perspektiv som utgångspunkt betraktar jag som den för närvarande viktigaste frågan inom området. Tillsammans med frågan om hur sådan forskning bör organiseras och bedrivas.

Kartläggningen kommer att redovisas i två rapporter, en huvudrapport och en litteraturförteckning. De kan beställas för leverans till sommaren genom Per Folkesson, Karlstads universitet, SE-65188 Karlstad, Per.Folkesson@kau.se

Forskning om mænd i fire dele af verden

Af JEFF HEARN

Gæsteprofessor ved Svenska handelshögskolan i Helsingfors og Tammerfors universitet, professor II ved Universitetet i Oslo og Research Professor ved Manchester University

Mænd er kønnede - ligesom kvinder er det. I de sidste par år har vi set udviklingen af "mænd" som kategori og dekonstruktionen af "mænd". Side-løbende med at sociale ændringer har berørt mændene i samfundet, har academia undergået lignende ændringer, med en betydelig vækst i forskning og publicering om mænd og maskulinitet over de sidste 20 år. Formen som den politiske og akademiske debat har taget omkring mænd varierer fra verdensdel til verdensdel. Jeg vil her redegøre for hvordan forskning om mænd vægtlægges forskelligt i fire dele af verden.

De forskelligheder jeg tænker på kan ses på flere måder:

- Indflydelsen fra feminisme og "mande"-politik (pro-feministisk eller det modsatte), og de mere generelle samfundsvidenskabelige og humanistiske tilgange i samfundet, samt tilgangen til forskningsemnet og i særdeleshed selve teoretiseringen af "mænd".

- Placeringen og organiseringen af disse studier, inklusiv deres forhold til feminisme og kvinde- og kønsforskning, og kategoriseringen af disse studier.

Indflydelsen fra feminisme

Forholdet mellem politik om mænd og forskning om mænd er komplekst over hele verden. Blandt de mange sociale

faktorer der har brakt fokus hen på mænd og maskulinitet, er indflydelsen fra feminisme den mest signifikante. Den måde feminisme har udviklet sig på i de forskellige lande varierer meget. Forskellige feminister fokuserer på forskellige aspekter af mænd og opstiller dermed også forskellige analyser af mænd. Andre kræfter for forandring er bøsseforskning og "queer studies". De to sidstnævnte har haft en varierende indflydelse i forskellige dele af verden.

Den største nationale koncentration af forskning om mænd, er som så mange andre studier, kommet fra USA. I dag er der en meget bred amerikansk litteratur om mænd, hvilket bl.a. kommer til udtryk gennem det store antal amerikanske bibliografier om mænd. Denne

Foto: Christoffer Regild/Samfoto

litteratur er udviklet på baggrund af mange påvirkningskanaler. En del af forskningen lavet af mænd er opstået i forbindelse med antisexisme og pro-feministisk politik, mest tydeligt gennem NOMAS (the National Organization of Men Against Sexism). Dog har der også været andre indflydelseskanaler, inklusiv den mytopoetiske mandebevægelse, mandeterapi, mandefrigørelse, og anti-feministiske mænds rettigheders bevægelser som f.eks. "the Coalition of Free Men". Disse bevægelser sætter krav om at mænds stemmer høres fuldt ud.

Denne type mandebevægelse er delevis en reaktion på feminisme, mens andre vigtige historiske forbindelser ►

f.eks. findes i borgerrettighederne, bøssebevægelser og bevægelser for sortes rettigheder. Feminismen i USA er en utrolig bred og kompleks bevægelse. Den har antaget mange former, hvoraf nogen af disse til tider har været antagonistiske til hinanden. Der er også ganske stor spredning mellem radikal feminisme, akademisk feministisk forskning og publiceringer, og forbindelser mellem feminisme og politik og forskning om farvede kvinder. Fremtrædende bidrag om mænd fra bøsseforskning og i stadig større grad fra forskning om farvede, har også indtaget en stærk plads i den amerikanske forskning om mænd. Spørgsmål omkring heteroseksualitet, hvidhed og mænd er i stigende grad blevet forskningssemner.

Mod strømmen

Det amerikanske forskning på feltet skal dog også forstås i forhold til de generelle udviklingstræk i akademien og i samfundet. På den ene side, er meget amerikansk forskning om mænd et alternativ til den gængse samfundsvidenskabelige forskning. På den anden side, reproducerer forskningen samtidig nogen af samfundsvidenskabens kontekstuelle træk. F.eks. er selv de mest kritiske forskningsprojekter om mænd primært udført inden for felter som positivisme, psykologi og socio-psykologiske forståelser af maskulinitet, psykoanalyse, kønsrolle teorier og forskellige former for kulturelle teorier. Forskningsprojekterne er ofte empirisk stærke, men mindre velfunderede når det kommer til den teoretiske analyse. Dette har resulteret i nogen meget gode historiske beskrivelser, og social konstruktivisme er generelt blevet en stadigt væsentligere intellektuelle tilgang.

Amerikanske ideologier bundes for det meste i en stor tro på individet og på markedet, og disse træk går også igen i meget af det der er skrevet om mænd. I kontrast til dette bliver der fokuseret meget lidt på strukturelle analyser, såvel økonomiske som politiske, og troen på forandring gennem staten og socialistiske eller social-demokratiske programmer er ikke særlig stor. Med nogen bemærkelsesværdige undtagelser er ameri-

kansk forskning om mænd ikke sat i forhold til marxistisk eller kritisk teori. På trods af understregningen af diversitet, er der en ethnocentrisme i måden forskning i USA sjældent bliver sat i relation til sin kontekst eller problematiseret, som det er nødvendigt i de fleste mindre lande. Analysen af mænd og USA's imperialisme er sjældent emne for kritiske analyser.

USA's forskning om mænd er meget diversificeret både teoretisk som politisk. Der er sket væsentlige udviklinger i sociologi, kulturstudier, litteratur og andre discipliner. Relationen til kvinde-

«Amerikanske ideologier bundes for det meste i en stor tro på individet og på markedet, og disse træk går også igen i meget af det der er skrevet om mænd».

forskningen er også divers. I nogen sammenhænge er der et tæt og støttende forhold, i andre er forholdet antagonistisk. Det er også i USA at termen "Mandeforskning" har ofte været mest brugt af de mænd som ikke er pro-feministiske og til og med anti-feministiske, også inden for rammerne af pro-feminisme. Andre har inkluderet termerne "Maskulinitetsforskning" og "studier om dominerende mænd".

Venstrefløjspolitik

Britisk forskning og publikationer om mænd har siden 1970'erne udviklet sig i en ganske anden kontekst. Den politiske og akademiske kontekst inkluderer her en udvikling inden for rammerne af venstreorienteret politik og et generelt positivt, men ikke uproblematisk forhold til feminisme. Britisk feminisme er på trods af til tider tætte alliancer med venstrefløjen, opstået i kontrast til staten som f.eks. i den uafhængige bevægelse for krisecentre for kvinder. Samtidig har undertrykkelsen af homoseksuelle påvirket bøssebevægelsen og

bøsseforskning. Andre væsentlige tendenser har også påvirket den generelle samfundsvidenskabelige debat, eksempelvis placeringen af kritisk europæisk samfundsvidenskab og kritik af positivismen. Ethnocentrismen i britisk akademien finder også sin genklang i forskning om mænd, dog i mindre grad end førhen. Først og fremmest på grund af retænkningen af Storbritannien i en post-imperialistisk tidsalder og den voksende diversitet i det britiske samfund og kultur. Magt og strukturanalyser har været centrale træk i analysen af mænd og maskulinitet. Inden for rammerne af strukturel magt, har forskere i stadig stigende grad benyttet sig af detaljerede etnografiske analyser og diskursanalyser af bestemte grupper af mænd.

Større synlighed af bøsseforskning

Australien har særligt bidraget med teoretisk empirisk forskning. Der er nogen ligheder med den britiske kontekst, f.eks. forbindelsen til den venstreorienterede politik. Dog har friheden fra det koloniale center muligvis givet større fordele i udviklingen af en kritisk forskning. Den specielle blanding af aborigi'ernes kamp, den hvide britiske og andre europæiske "kulturarve" og den voksende multikulturalisme har vist sig at være en potent bryg når det kommer til at sætte spørgsmålstegn ved forholdet mellem køn og etnicitet. I Australien har bøssestudier været relativt mere synlige, bl.a. på grund af den markante bøssekultur i Sidney og andre byer. I den seneste tid er der også lavet vigtig forskning på mænds helse og mænd og kulturel repræsentation.

Der er ikke noget egentlig ønske om at etablere en ny disciplin som "Mandeforskning" hverken i Storbritannien eller i Australien. De fleste mænd og kvinder der har beskæftiget sig med denne type forskning, har gjort det i henhold til allerede eksisterende discipliner som f.eks. sociologi eller kvindestudier. Der er også stærke argumenter for, at forskning om mænd er og altid har været en del af kvindeforskningen. Begrebet "Mandeforskning" er sjældent brugt, andet end som et nedladende

begreb eller af internationale forlæggere. Normalt opfattes begrebet "Mandeforskning" som amerikansk baseret forskning, der ikke er pro-feministisk eller det der er værre.

Positive aspekter hos mænd

Den nordiske forskning om mænd skal igen ses i en anden kontekst; relativt social etnisk homogenitet, tro på velfærdsstaten, relativt positivt forhold mellem borgere og staten og små-nations nationalisme. Feminismen og kvindebevægelsen tager også en anden form i de nordiske lande, inklusiv et tæt, men dog ulige, forhold mellem feminisme og staten, udviklingen af statsfeminisme og en mindre vægtlægning af den uafhængige kvindebevægelse. Dette er vigtigt at have med i overvejelserne når man vurderer den nordiske ligestilling mellem kønnene på en global skala. Alligevel kan disse progressive træk være med til at opretholde myten om ligestilling og den kønsløse borger som findes i nogen nordiske debatter.

Det er vanskeligt at summere den nordiske forskning på feltet, men særligt interessante resultater er kommet frem i den detaljerede empiriske forskning, samt vægtlægningen af de positive aspekter hos mænd og manden i forandring. Ligeledes er forskning på mænds forskellige sociale positioner og praktikker i forbindelse med f.eks. faderrollen interessante. Bøseforskning, strukturelle analyser af mænds magt og forskning om mænd og etnicitet (sidstnævnte med Sverige som undtagelse) har dog fået mindre opmærksomhed i Norden.

Ligestillingspolitikken

Forskning om mænd forholder sig også først og fremmest til ligestillingspolitikken og ikke til feminisme som sådan (i modsætning til USA, Storbritannien og Australien). Dette kan lede til en overvurdering af ligestillingen mellem mænd og kvinder og til og med et krav om øget ligestilling mellem kvindeforskning og mandeforskning. Dette kan også have en modsætningsfuld effekt når det kommer til at understrege specificiteten, diversiteten og uforud-

sigeligheden i mænds erfaringer og betoner mænds strukturelle magt, i forhold til eksempelvis vold og i erhvervslivet.

Tre forslag

For at konkludere vil jeg gerne give følgende konkrete forslag:

- For det først bør nationale studier være mindre ethnocentriske, mindre nationalistiske og mindre regionale i deres vinkling. I stedet bør man se på mænd i en mere velinformeret global kontekst, som også vurderer implikationerne af en global økonomisk politik, strukturelle uligheder, radikal multikul-

«Udtrykket «Mandeforskning» er det letteste at sige, men det er også det mest ukorrekte og politisk farlige».

turalisme og post koloniale debatter.

- For det andet bør kritisk forskning om mænd være placeret i konteksten af kvinde- og kønsforskning. Dette for at være med til at forandre eksisterende discipliner i stedet for at etablere et formentligt "nyt forskningsfelt", hvilket det ikke er (ligesom "White Studies" ikke er en selvstændig disciplin i fht. "Black Studies")

- For det tredje, er der et spørgsmål om begrebsliggørelse. Nogen af disse forskelligheder bliver opsummerede i begrebsliggørelsen af forskningsfeltet. Udtrykket "Mandeforskning" er det letteste at sige, men det er også det mest ukorrekte og politisk farlige. Det giver føde til idéen om at "mandeforskning" er ækvivalente med eller en parallel til kvindestudier. Det er også tvetydigt - for er det forskning om mænd eller af mænd? Samtidig er det ikke nødvendigvis kritisk forskning. At forske på mænd eller forskning udført af mænd er ikke interessant i sig selv; dette har man ukritisk gjort i tusinder af år.

Dække over kvindehat

Terminologien "mandeforskning" er først og fremmest brugt i USA, i Norden og af internationale forlæggere. Det er også ofte den foretrukne term for de engelsk talende, som ikke er interesseret i at udvikle en kritisk, pro-feministisk forskning. Ved at referere til mandeforskning kan disse mænd skabe sig et rum hvor de i første omgang kan finde deres egen stemme og referere til andre mænd. "Mandeforskning" kan bruges til at dække over kvindehad. Udtrykket "mandeforskning" er efter hvad jeg har erfaret ikke brugt af engelsk talende kvindelige og mandlige forskere og akademikere, der har været engagerede i at udvikle kritiske studier om mænd i de sidste 20 år.

Kritisk Forskning om Mænd: implikationer

Kritiske Forskning om Mænd kan karakteriseres som; kritiske, om mænd, eksplicit kønnede og udført af mænd og kvinder, hver for sig eller sammen. Disse studiers udvikling har mange implikationer. Det implicerer en drastisk genskrivning af de akademiske discipliner og deres konstante ignorering af at klassisk videnskab først og fremmest er bedrevet af mænd, for mænd og oftest også om mænd. Det er fascinerende, hvor mange mandlige samfundsvidenskabelige forskere der til stadighed "glemmer" at objektet for deres forskning - økonomi, staten, internationale forhold, national politik, kriminalitet, vold etc. er meget vanskelige at forstå uden en generel analyse af kønsrelationerne. I Finland, ligesom i mange andre lande, er det fuldt muligt at være en vel respekteret mandlig akademiker uden overhovedet at være opmærksom på feminisme og kritisk kønsforskning, inklusive forskning om mænd. Det er på tide at de fleste samfundsvidenskabsmænd holder op med at reproducere pre-videnskabelige forestillinger om samfundet og bevæge sig videre til mere præcise analyser af hvordan samfundet fungerer.

Oversættelse fra engelsk:
ELISABETH K. LORENZEN

KVINDE-, MANDE- OG KØNSFORSKNING:

Ligheder og forskelligheder

Kvindeforskning - Mandeforskning - Kønsforskning: Hvad betyder et navn? Det er jo os selv som forskere, der vælger etiketterne og det de skal pege på. Jeg vil i dag vælge kønsforskning, som den bedste etiket. Den peger for mig på det relationelle, på at kønnene både symbolsk og i "den virkelige virkelighed", er hinandens forudsætning og begrænsning.

Jeg synes, kønsforskning er godt at have som overbegreb. Jeg kan lide begrebets rummelighed. Det kan inden for sit genstandsfelt omfatte teorier om køn som konstruktion, der er langt mere sofistikerede end den essentialistiske todeling, der implicit kunne ligge i begreberne kvindeforskning og mandeforskning. Jeg tænker her f. eks. på hele det spændende felt med queer theory. Det kan pege på symbolske genstandsfelter, som i høj grad har været den humanistiske fokus i de senere år, og det kan også pege på genstandsfelter, hvor den virkelige virkeligheds kvinder og mænd indgår, enten med ligelig fokus på begge køn eller med særlig fokus på et af dem.

En paraply over en mangfoldighed

Det kritikere har anført mod begrebet kønsforskning, nemlig at det i modsætning til kvindeforskningens emancipatoriske perspektiv bliver tandløst ved kun at fokusere det relationelle og fejre kønsforskelle, er jeg ikke så bange for. Vi kan selv som forskere beslutte at inddrage kritiske dimensioner i forskningen om køn. For eksempel en magtkritik, enten den nu fokuserer på

magtforskelle mellem kønnene eller primært på magtforskelle inden for samme køn. Og forskeren som subjekt kan heller ikke når det hedder kønsforskning være et frit svævende, abstrakt, akademisk subjekt, men skal formulere sin egen positionering og sine egne interesser. Og der kan køn ikke tænkes bort, selv om vi i dag er mindre sikre på, hvad det betyder. Kønsforskning er for mig en paraply over en mangfoldighed af emner og teoretiseringer. Jeg ser mangfoldigheden som en styrke og som en udfordring.

Begrebet kvindeforskning er for mig i dag snævert forbundet med oprindelsen i 70'erne som den akademiske udløber af halvfjerdsrens kvindebevægelse. Kvinde var ordet der blev mobiliseret på for 20-30 år siden, og et ord der er kommet til at hænge en yngre generation ud af halsen. Derfor kan begrebet kvindeforskning, hverken af teoretiske eller strategiske grunde rigtig bruges i dag. Ordet mandeforskning er nyere i almen sprogbrug og fremkalder måske ikke den slags reaktioner. Teoretisk lider det af de samme svagheder som begrebet kvindeforskning, og de diskussioner om hvorvidt feltet nu skal hedde mandeforskning eller maskulinitets-

forskning, og hvem der skal have lov at være med og hvem ikke, finder jeg ørkesløse i hvert fald her hjemme. Men begreberne mandeforskning, eller maskulinitetsforskning kan i hvert fald for tiden muligvis bruges mobiliserende til at tiltrække nye unge forskere. Og derfor kan der være strategiske grunde til ikke at opgive begreberne – endnu.

Samarbejde inden for kønsforskningen?

Det der så er problemet er, at kønsforskere i Danmark kun er en lille gruppe, og kønsforskere med primær fokus på maskuliniteter blandt os er hurtigt talt op. Jeg har allerede midt i halvfemserne været med til at diskutere samarbejde mellem kvindeforskningen og mandeforskningen. Det var efter at nogle ildsjæle havde fået forskningsrådsmidler og lavet to konferencer, en på RUC og en på Schæffergården for at få gang i mandeforskningen i Danmark. Der var en fin pionerstemning og mange både unge og ældre interesserede. Ca. 1/3 af deltagerne var kvinder. Så høj en andel af mænd er vi aldrig nået op på, når overskriften har været kvindeforskning, eller kønsforskning. I denne mobiliseringsfase hæftede jeg mig ved en underlig ting, nemlig, at der tilsyneladende ikke var faglig kontakt mellem de nye mandeforskere i Danmark og de enkelte bøsseforskere, der allerede havde været i gang i længere tid, og det syntes jeg var en svaghed. Ligesom jeg også noterede mig, at smertepunkter dengang var fraværende i den danske mandeforskning.

Sket meget lidt

Siden er der sket meget lidt i den danske mandeforskning. Nyhedsbrevet for netværket for mandeforskning er gået ind, og det er netværket vistnok også. Der har ikke været mange, der har taget rejsen til Århus de gange hvor vi har haft besøg af nogle af de store internati-

onale navne inden for mandeforskning - heller ikke selv om de kun optrådte hos os. Ph.d.-kurset, der også var åbent for specialestuderende, var meget dårligt besøgt. Vi har måttet aflyse kurser omkring mænd og maskuliniteter udbudt af Cekvina på grund af manglende tilslutning. Kort sagt: mobiliseringen fungerer ikke ret godt. Selvom det dog kan noteres som et lyspunkt, at Rudi Rusfort og Steen Baagø i dag har ph.d.-stipendier til mandeforskningsprojekter og Søren Ervø snart udgiver en engelsksproget bog om mandeforskningen i de nordiske lande.

Manglende bagland

Da kvindeforskningen startede, var der en hel rødstrømpebevægelse som bagland og en kæmpe-interesse blandt kvindelige studerende, og dermed et pres for at få gang i kvindeforskningskurser osv. på universiteterne. En lignende mobiliseringssituation har der aldrig eksisteret inden for mandeforskningen. De sporadiske mandebevægelser der er i Danmark er single issue bevægelser. For eksempel omkring fædres rettigheder ved skilsmisse, og

ikke brede bevægelser der kan fungere som bagland for en akademisk mandeforskning. Der har aldrig været store, brede grupper af mænd, der har sat spørgsmål om mænd som køn på de akademiske dagsorden her i Danmark. Heller ikke dengang, kvinderne tog spørgsmålet op.

Køn ikke på mode

I dag er køn slet ikke på mode. I det sidste tiårs diskurser blandt unge har vi været mennesker, slet og ret. Og moden betyder meget for hvilke akademiske emner der vælges, når de studerende kan vælge frit. Måske er det en fejl, at vi i Danmark ikke har kæmpet hårdere for at få kønstermaer ind i curriculum på grunduddannelserne hvor der overhovedet er curricula. Det der med køn ligger som regel som kurser i bacheloråret eller på overbygningssuddannelser som veldefinerede klumper, man som studerende sagtens kan styre uden om. At have køn som et aspekt i curriculum ville i det mindste have betydet, at unge studerende ville lære om køn integreret i anden undervisning.

Jeg tror stadig, at vejen frem er både

en mainstreaming af køn i forskning og studier og en synliggørelse af køn gennem aktiviteter med særlig fokus. Men jeg kunne godt tænke mig at spørge både de unge kvinder og ikke mindst de unge mænd, hvad der skal til for at de ville deltage i et kursus eller overveje at skrive et speciale, der inddrager kønstermaer. Jeg tror det er helt nede på det plan vi skal begynde. Jeg vil meget gerne samarbejde bredt inden for kønsforskningen, men det er svært at forestille sig samarbejde, hvis der ikke er nogen at samarbejde med. Jeg synes, at det op gennem halvfemserne har vist sig, at den gode vilje ikke har været nok. Og hvordan skal vi få vendt den situation?

KIRSTEN GOMARD

assoc. prof. og centerleder ved

Center for Europæiske Kulturstudier med Afdeling for Kønsforskning, Århus Universitet

(uddrag fra oplæg til paneldebat på seminar om "Mænd og maskuliniteter" under Kønsforskningsfestivalen arrangeret af Koordinationen for Kvinde- og Kønsforskning i Danmark 27. januar i år)

CALL FOR PAPERS

NORA invites submission of articles, short discussions and book reviews on the following two topics: Nordic Women inside and outside the European Union and Nordic feminist theory - international influences and sources of inspiration. The deadline for submission of manuscripts is August 15th, year 2000 for the former topic and November 15th, year 2000 for the latter topic.

The editors wish to receive theoretical, empirical and policy/action papers exploring different aspects of the topics from a feminist perspective.

Topic 1: Nordic Women inside and outside the European Union (EU).

- What are the implications for the "women-friendly" Nordic welfare state of Nordic welfare membership in the EU/European Economic Area (EEA)?
- Are we seeing a move towards "new" regionalism within the EU/EEA, and, if so, what will it mean for gender relations?
- To what extent has information technology strengthened local, regional and transnational democracy within the EU/EEA from a gender perspective?

- Is there a Nordic approach to gender equality, and, if so, does it have a future within the EU/EEA?
- How do Nordic women fare in comparison with women in other EU/EEA member countries in terms of entrepreneurship, employment and health at the national, regional and the local levels?
- To what extent do EU legislation, treaties, directives and recommendations promote gender equality?

Topic 2: Nordic feminist theory - international influences and sources of inspiration.

- What are the most important or most frequent reference points in Nordic feminist theory today?
- What problems do we encounter when we try to apply concepts and theories from a different society and language to research on Nordic conditions?
- Is there a Nordic feminism?
- What concepts and theories has Nordic feminist research produced that could be "exported" to an international readership?
- Are there any theoretical challenges to which we have so far not paid sufficient attention?

Editorial address:

NORA
Division: Gender and Technology
Luleå University of Technology
SE-971 87 LULEÅ
Sweden
Telephone: +46 920 919 67
Fax: +46 920 918 66
E-mail: NORA@arb.luth.se

Fokus på finska mäns miserabla liv

Av **JOHANNA LAMMI-TASKULA**

STAKES, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården, Finland

Mannens liv och mansrollen diskuterades i Finland i förbindelse med feminism och jämställdhetspolitik på 1960-70-talen. I början av 1980-talet publicerades flera studier som behandlade män. Många forsknings-tema rörde alkohol: till exempel män och fylla som filmmotiv; bostadslösa alkoholister och förorterernas män och krogkultur. Statistik om finska mäns hälsa samlades också in (Mies 2000, 1985).

Med bakgrund i 1980-talets forskning om män föddes en allmän uppfattning om de finska männens miserabla liv. Detta fokus existerar också i 1990-talets forskning i mäns självbiografier (Roos & Peltonen 1994, Siltala 1994), även om insamlingen av självbiografier ursprungligen strävade efter ljusare aspekter i männens liv. Också i Finland började man läsa angloamerikansk kritisk maskulinitetsforskning i början av 1990-talet. En antologi som syftade till både dekonstruering av maskuliniteter och konstruering av nya sätt att vara man utkom 1994 (Sipilä & Tiuhonen).

Faderskap har varit ett permanent tema inom forskningen om män. Relationen mellan män och barn har också studerats i forskningen om manliga förskollärare. Mäns sexualitet och kroppslighet, relationer mellan våld och maskulinitet och män och sport har också utforskats.

Forskning om män och maskuliniteter inom konst- och litteraturforskning-

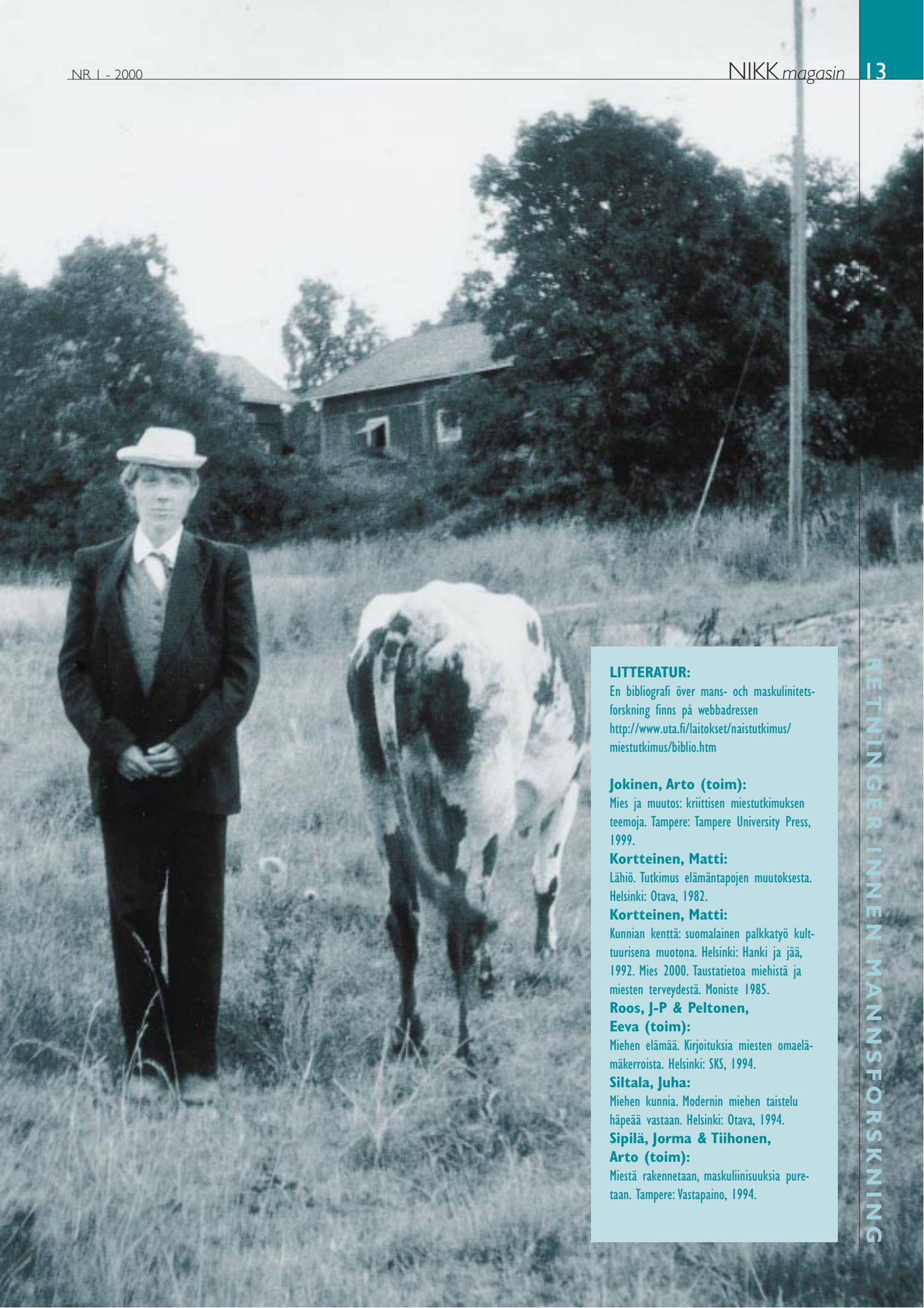
en har publicerats på 1990-talet. Representationer av män i film och bilder och inom litteratur har analyserats.

Den nyaste antologin med kritisk mansforskning i Finland (Jokinen 1999) samlar de flesta av ovannämnda tema till en bok som vill analysera män och förändring ur ett förstående men kritiskt maktperspektiv.

Även om det har funnits forskning om män och maskuliniteter i Finland har inte något aktivt nätverk av forskare uppstått. Många forskare som skrivit intressanta analyser av män och manlighet har inte varit villiga att identifiera sig som mansforskare (t.ex. Kortteinen 1982, 1992). Det finns inte heller några öronmärkta resurser för forskning om män. I slutet av 1999 samlades forskare i Tammerfors för att starta ett nätverk för kritisk mansforskning. Detta nätverk kommer att organisera ett årligt mansforskningsseminarium och mindre arbetsgrupper på de årliga, nationella kvinnoforskningsdagarna.

Foto: Henry Edmann/Samfoto

LITTERATUR:

En bibliografi över mans- och maskulinitetsforskning finns på webbadressen <http://www.uta.fi/laitokset/naistutkimus/miestutkimus/biblio.htm>

Jokinen, Arto (toim):

Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 1999.

Kortteinen, Matti:

Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava, 1982.

Kortteinen, Matti:

Kunnian kenttä: suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona. Helsinki: Hanki ja jää, 1992. Mies 2000. Taustatietoa miehistä ja miesten terveydestä. Moniste 1985.

Roos, J-P & Peltonen,**Eeva (toim):**

Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkertoista. Helsinki: SKS, 1994.

Siltala, Juha:

Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Helsinki: Otava, 1994.

Sipilä, Jorma & Tiuhonen,**Arto (toim):**

Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino, 1994.

Foto: Harte Strøvenius/Samfoto

Mannsforskning – en viktig del av likestillingskampen

Av **KNUT OFTUNG**

rådgiver ved Likestillingssenteret i Norge

For å gi retning til og forstå utviklingen av nye maskulinitetsformer trenger vi kunnskap. En slik kunnskap har verken politikere eller fagfolk som jobber med kjønn eller kjønnsrelaterte spørsmål i tilstrekkelig grad. Slik sett har mannsforskning og likestillingpolitikk et felles prosjekt; å forstå mer av menn i et kjønnsperspektiv.

Mannsrollespørsmål er blitt en del av den politiske retorikken, og politiske virkemidler retter seg mot menn som kjønn. Jeg tenker spesielt på nye og unike ordninger som forlenget fødselspermisjon med innbakt fedrekvote og kontroversielle ideer som pappa-kurs for menn. Det er et uttalt politisk ønske at mansrollene i familien skal endres og at menns høye skåre på sosialstatistikken skal bedres.

Hvis vi godtar argumentet om at mange menn selv synes å tape på patriarkalske ordninger, vil en kritisk mannsforskning komme mange menn til nytte. Mye av menns engasjement i kjønnsrollespørsmål og likestillingskamp har jo nettopp gått ut på å vise negative sider ved patriarkatet, også for menn. Særlig har det vært fokusert på marginalisering av unge menn på arbeidsmarkedet og at menn kommer dårlig ut på sosialstatistikken og mange

indikatorer når det gjelder helse og livskvalitet.

Hvem som blir offer i den sosiologiske analysen, varierer med hvilke verdier vi legger i bunnen for vår fortolkning. Slik sett er den sosiologiske forskningen klebet til politikfeltet. Et eksempel er spørsmålet om det er et offer å jobbe mye overtid, slik mange menn gjør. Eller om det tvert om er utviklende og spennende. Her stuper mannsforskningen inn i den klassiske

kampen om verdier som all fortolkende vitenskap må ta stilling til.

Konflikter mellom menn

En av mannsforskningenes viktigste oppgaver bør derfor være å dokumentere og analysere konflikter mellom menn. Dette innebærer å konstruere ulike maskulinitetsformer og forsøke å forstå hvordan disse står i relasjon til hverandre. I konfliktene mellom menn om hva maskulinitet skal bety, tror jeg vi kan finne nyttige drivkrefter i likestillingskampen. Mange av kampene mellom menn er umulige å forstå uten at vi trekker inn kjønn i forklaringen. Et eksempel på denne typen motsetninger finner vi mellom generasjoner; far og sønn. Tradisjonelle maskulinitetsformer kolliderer ofte med mer moderne måter å være mann på. Det kan være forskjellige oppfatninger av autoritet, forholdet til barna, til samlivet og til skilsmisse.

Den klassiske feilen menn ofte gjør i forhold til likestillingsspørsmål, er å argumentere med utgangspunkt i at menn liksom skal solidarisere seg med hverandre og forsøke å demme opp for kvinnes krav og perspektiver. Slik er politikkfeltet og vår hverdagsforståelse med på å konstruere de ganske håpløse analytiske kategoriene "menn" og "kvinner". Vi finner kategoriene igjen i den tradisjonelle forskningen som ofte har en ukritisk forståelse av kjønn. Med slike endimensjonale kjønnskategoriseringer, der statistikk og lite gjennomtenkte kvantifiseringer tilslører forholdet mellom ulike maskulinitetsformer, er det ikke mulig å føre likestillingskampen videre.

Menn som kjønnssubjekter

Et annet hovedpoeng er at mannsforskningen vil bidra til å gjøre menn til subjekter i kjønnsforskningen. Når jeg reagerer på deler av kvinne- og kjønnsforskningens fortolkning av familien, arbeidsfordeling og karrieremuligheter er det ikke nødvendigvis fordi disse ofte fremstiller menn og mannskulturer i et dårlig lys. Problemet er at deler av kvinneforskningen ikke har spurt menn som menn – brukt et kjønnsperspektiv på menn. Da blir det heller ikke lett å gi

menns liv en fornuftig tolkning.

Innen deler av kjønnsforskningen har menn blitt det "annet kjønn" i den forstand at menn ikke forstås eller fortolkes som handlende aktører, men som markører for et abstrakt begrep om mannsamfunnet. Slik sett representerer mannsforskningen en humanisering av menn ved at de gjøres til subjekter i analysen.

Det ville være absurd å klandre kvinneforskningen for at de i hovedsak forsker på kvinner i forhold til familie, til menn og til arbeidsliv. Poenget i denne sammenhengen er at en del av kvinne- og kjønnsforskningen da ikke så lett kan si noe om menn og mannskulturer.

Men igjen: jeg ser ikke mannsforskningen som noen automatisk forsvarstale for mannen. Slik sett er det ikke noen lettvinnt løsning å ønske seg mer mannsforskning for å føre en fornuftig likestillingskamp. Gjør vi alvor av mannsforskningens prosjekt vil vi antagelig komme over mannskulturer og måter å være mann på som også er uhyrlige og sjokkerende. Og antagelig vil deler av mannsforskningen også gi oss "normale" menn litt å tenke på. Men i den likestillingspolitiske prosessen er vi avhengig av å få forståelige bilder av virkeligheten.

Som maktesløse

Et eksempel på en slik ny erfaring kan kanskje være hvordan vi forstår voldelige menn. Gjennom intervjuer med menn og med fokus på deres maskulinitetsforståelse har flere forskere lagt vekt på at disse mennene forstår seg selv som maktesløse – selv om de altså utøver vold mot kvinner. Det er i stor grad fokuset på mannens opplevelse (om den enn er aldri så umoralsk eller feilaktig) som har gitt forskningen retning til å forstå vold på en ny måte. En slik innsikt kan da igjen brukes i terapi og nye behandlingsmetoder for menn som slår.

Mannsforskningen bør være en viktig del av likestillingskampen fordi den slår beina under essensialisme og biologiske forklaringer og forståelser av menn. Derfor bør mannsforskningen interessere seg for å vise fram nye måter å være mann på. Det vil være i tråd med det klassiske sosiologiske prosjektet

overskridelsen og det konstruktivistiske element i det sosiale liv vektlegges. Gjennom et slikt prosjekt kan mannsforskningen være med på å løse opp de entydige kategoriseringene der det er satt likhetstegn mellom biologisk og sosialt kjønn. Det blir derfor viktig å påvise og dokumentere mellomformer, hybrider og miksturer av forskjellige måter å være mann på. På den måten kan mannsforskningen være et progressivt og frigjørende prosjekt i den forstand at det bryter ned den kjønnsdisiplin menn har vært utsatt for.

Premissleverandør

Mannsforskningen kan og bør være en viktig premissleverandør til de samfunnsmessige og ideologiske endringene vi ser i menns liv i dag. En sterk, teoretisk og velformulert forskning om menn, maskulinitet og mannsroller finner vi lite av i Norden i dag. Det er skrevet få lærebøker innenfor området og i Norge er det for eksempel ikke undervisning i temaet, slik det er ved flere utenlandske universiteter. Denne kunnskapsløsheten hindrer oss som jobber med menn og kjønnspolitiske spørsmål i å utforme en likestillingspolitikk for både menn og kvinner.

HANDLINGSPLAN

De nordiske likestillingsministrene vedtok i 1997 "Handlingsplan for menn og likestilling" som et ledd i Program for det nordiske likestillings samarbeidet 1995-2000. Ministrene har lagt til grunn for handlingsplanen at progresjonen i likestillingsarbeidet er avhengig av at mannsrollene endres, og at det i endringsprosessen trengs mer kunnskap om menn i et kjønnsperspektiv. Forskning står derfor sentralt i handlingsplanen og involverer i flere tilfeller NIKK. Et av tiltakene var å opprette en koordinerende stilling for mannsforskning på NIKK i 1999.

MASKU *linitet* och reflexivitet

Av **BO NILSSON**

etnolog, Institutionen för kultur och medier,
Umeå universitet

Hur skapas betydelser av manligt kön i muntliga och skriftliga representationer? Vilka retoriska strategier naturliggör föreställningar om manlighet? Och vilken betydelse har talet om kroppen i de olika representationsformerna?

Dessa frågeställningar ligger till grund för min avhandling "Maskulinitet, Representation, ideologi och retorik" (1999), som empiriskt är uppbyggd på studier av svenska scoutrelser, "gammpojkar" (äldre ungarlar) och rättsfall. I tillägg till att studera hur maskulinitet konstrueras i tal och texter "omtolkar" jag i avhandlingens sista kapitel de tre delstudierna med hjälp av begreppet reflexivitet.

Undersökningen är förankrad i en poststrukturalistisk tradition i den meningen att jag studerar kulturella fenomen i termer av symboliska system. Maskuliniteter ser jag därför som ett resultat av meningstilldelning. Olika praktiker, föreställningar och positioner tillskrivs innebörder som anger både hur män är och hur de bör vara. En viktig inspirationskälla är Judith Butler som i sina teorier överskrider tudelningen mellan kön och genus. Hon menar att både kön och genus är ett resultat av ett kulturellt sexualitetssystem. Därför skall kön uppfattas som en repetition och ett iscensättande av normer, där en tvingande heterosexualitet är av avgörande betydelse.

Manliga idealbilder i svenska scoutrelser

Den första delstudien handlar om manliga idealbilder i svenska scoutrelser under framför allt 1900-talets första hälft. Genom textanalyser undersöks hur olika retoriska strategier och representationsregimer formar ett maskulint manuskript – anvisningar för hur en man är och bör vara. Genom direkt vägledning och olika språkbruk knutna till kroppen betonar scouternas talesmän värdet av självbehärskning, kroppslig disciplin och duglighet. I många fall utgår de från biologiska perspektiv på människan och argumenterar för att bl.a. stridslystnad är en medfödd och nödvändig manlig egenskap. Vidare medför könsdualistiska tankegångar att scouten som manlig idealtyp skapas genom en exkludering av "det kvinnliga". Speciellt tydligt är detta i scouttexter inriktade på djur och natur, där djuren presenteras som varelser med mänskliga intentioner och motiv. Med förmänskligande och idealisering som retoriska strategier förtydligar och bekräftar reportagen förmodade mänskliga könsskillnader.

Illustration: Rune Johan Andersson

Brottsfall från 1950-talet

Utgångspunkten i den andra delstudien är brottsfall från 1950-talet. Jag undersöker hur gärningsmännen beskrivs i det juridiska materialet och vad detta betyder i termer av maskulinitet. Här vill jag exemplifiera mina resonemang med ett otukttsfall, där överfurir Åkesson står åtalad för att ha blottat sitt könsorgan

för två flickor och tvingat dem att vidröra det. I det juridiska materialet skapas två maskuliniteter, åtskilda av klassdimensionen. Vittnen som har mött Åkesson utanför arbetet berättar om en god och ansvarsfull familjeförsörjare som tar väl hand om familjen. Brottsutredarna, tillsammans med vittnen som yrkesmässigt är överordnade Åkesson, framhåller också vikten av patriarkalt familjeansvar, men de anser samtidigt att detta inte är tillräckligt för en fullgod man. De kräver också fysisk duglighet, arbets- och initiativförmåga, självkontroll samt social och intellektuell kapacitet, och reproducerar därigenom en hegemonisk maskulinitet. Men trots att Åkesson döms ut av denna förhärskande maskulinitet, är det också den som blir hans räddning. Han skyl- ler sitt brott på starka sexuella drifter, en förklaring som går i linje med en etablerad syn på manlig sexualitet som driftsutlevande. Denna föreställning, tillsammans med uppgiften om att hustrun nekat honom samlag, är de förmildrande omständigheter som gör att han inte fullt ut ställs till svars för sitt brott. Åkesson får villkorlig dom.

Gammpojkarnas livshistorier

Den tredje delstudien handlar om tio gammpojkar (äldre ungarlar), varav de flesta har växt upp och lever på västerbottens landsbygd i Sverige. De berättar i intervjusituationen om sina liv som präglade av fysiskt arbete. När de berättar om hårt och hårdande arbete på föräldragården, i skogen och industrin, förklarar de också varför de lever som ungarlar. De har tagit ansvar för åldrande föräldrar och yngre syskon, och därigenom försatt möjligheten att träffa en livskamrat. Andra förklaringar till ungarlsskapet är blyghet och att man blivit bränd i tidigare förhållanden.

En analys av gammpojkarnas livshistorier visar att kropp och fysik utgör viktiga teman. Speciellt framträdande i berättelserna är den symboliska kategorin manlig kroppsarbetare. Enligt denna kategori skall en man inte bara vara arbetskunig och självständig, han måste även veta vad han tycker och und-

vika att framstå som kvinnlig. Det är också en man som förkastar homosexualitet. Flera av gammpojkarna tar avstånd från homosexuella genom att påstå att de går emot naturens ordning och missbrukar kroppen. I bakgrunden till deras berättelser finns kärnfamiljsidealet och en tvingande heterosexualitet. Det är också dessa normer som medför att gammpojkarna betonar en traditionell manlighet. Genom att framhärda fysisk duglighet, arbetsförmåga och oberoende kan de uppväga den marginella positionen som ungarlar. De kan bemöta talet om ungarlar, undvika att bli misstänkta för homosexualitet och förklara varför de saknar egen familj.

Dolda normaliteter

I avhandlingens sista kapitel återvänder jag till de tre delstudierna och "omtolkar" dem med hjälp av begreppet reflexivitet. I analysen av rättsfallen utgår jag ifrån termen anti-reflexivitet. Med detta avses att de juridiska praktikernas makt bygger på att villkoren för bedömningarna av gärningsmännen osynliggörs. Olika förklaringar till kriminella handlingar används rutinmässigt och man prövar inte deras giltighet i de enskilda fallen. På liknande sätt utgör maskulinitet och heterosexualitet dolda normaliteter som präglar brottsutredningarna. I ett av fallen är det speciellt tydligt hur de juridiska praktikerna genererar heterosexualitet som normalitet genom att fördöma homosexuella beteenden. Det är enbart homosexualiteten som problematiseras och den heterosexuella normen förblir därigenom intakt.

För-givet-taganden

På samma sätt som den juridiska kunskapsproduktionen bygger mitt forskningsarbete på för-givet-taganden. I ett avsnitt diskuterar jag detta utifrån intervjuerna med gammpojkarna. Mina frågor under intervjuerna är, på samma sätt som gammpojkarnas svar, förankrade i redan befintliga föreställningar om "verkligheten". När jag t.ex. frågar om de tycker att homosexuella skall få adoptera barn förväntar jag mig en reaktion av något slag, vilket beror på att jag

utgår från en förförståelse som likställer heterosexualitet med normalitet. Följden blir att jag befäster en redan befintlig ordning, där homosexualitet representerar en avvikelse. Eftersom gammpojkarna bär på samma förförståelse kan intervjusamtalen ses som sociala praktiker där könsidentiteter tar form. I interaktionen mellan mig och informanterna bekräftas redan tillgängliga föreställningar om kön och sexualitet.

Scoutmaterialet och känslor är utgångspunkter för kapitlets sista del. Här diskuterar jag bl.a. de känslor som väcktes hos mig vid analysen av scoutmaterialet. Intuitivt reagerade jag negativt på scoutförespråkarnas uttalanden och blev t.ex. upprörd över hur de framställde svarta människor. Denna olikhet mellan mina och scouternas perspektiv problematiserar jag med hjälp av begreppet sensibilitet, vilket representerar en tidsbunden känslstruktur som bestämmer det "passande" och "lämpliga". Det är skilda känslustrukturer som gör att det uppstår en kollision mellan min och scoutförespråkarnas talposition. Denna kollision kan innebära att jag misstolkar materialet, men den bär också på en reflexiv möjlighet. Genom att epistemologiskt reflektera över de känslor som uppstår under forskningsprocessen är det lättare att upptäcka de för-givet-taganden som präglar analytiska operationer.

Reflexivitet - någonting självcentrerat?

Vid utgivningen blev avhandlingen – till min stora förvåning – uppmärksammas av TV, radio och tidningar. I olika sammanhang, både inom- och utomvetenskapliga, fick jag berätta om gammpojkar, scouter och brottslingar. Men det som med tiden slog mig var "ointresset" för studiens reflexiva ansats. Detta kan förstås bero på många olika faktorer, t.ex. att reflexiva perspektiv har förknippats med självupptagenhet, men att det var ytterst få som överhuvudtaget frågade om reflexivitet fick mig ändå att fundera.

Kan det vara så att reflexivitet fortfarande förknippas med någonting ►

överflödigt, självcentrerat eller hotfullt? Reflexiva analyser har många gånger den effekten att de underminerar vetenskapens – direkta eller indirekta – anspråk på universell giltighet. Reflexivitet synliggör kunskapens eller sanningens tidsbundenhet och kontingenta karaktär. Tankar på neutrala beskrivningar samt en oproblematisering mellan subjekt och objekt omöjliggörs.

Men behöver detta utgöra ett hot mot vetenskapliga undersökningar? Enligt mitt synsätt finns det många fördelar med att försöka problematisera det socialt och intellektuellt omedvetna som ingår i analytiska operationer. Speciellt viktigt är detta med tanke på att representationer innebär maktutövning. Att så långt som möjligt synliggöra forskningsprocessen innebär att minska risken för övergrepp på "de andra" och för att forskaren, direkt eller indirekt, reproducerar könsstrukturer som han eller hon egentligen vill förändra. Dessutom blir det lättare för läsaren att bedöma forskningsresultatets värde. Jag är benägen att hålla med Norman K. Denzin (1998) och Pierre Bourdieu (1992), vilka ser reflexivitet som en självklar del av forskningen.

Samtidigt krävs en medvetenhet om att reflexiva analyser saknar en botten (Ehn & Klein 1994). Det är omöjligt att nå en punkt där alla perspektiv, metoder, begrepp och för-givet-taganden är fullständigt epistemologiskt genomlysta. Reflexivitet är ingen universallösning. Men trots detta vill jag hävda att reflexiva ansträngningar kan bidra till att synliggöra genusordningens grundläggande karaktär och delaktighet i forskningsprocessen.

LITTERATUR

Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loïc J. D.: *An Invitation to Reflexive Sociology.* Polity Press, 1992.

Denzin, Norman K.: *Interpretive Ethnography. Ethnographic Practices for the 21st Century.* Sage Publications, 1998.

Ehn, Billy & Klein, Barbro: *Från erfarenhet till text. Om kulturvetenskaplig reflexivitet.* Carlsson Bokförlag, 1994.

Nilsson, Bo: *Maskulinitet. Representation, ideologi och retorik.* Boréa Bokförlag, 1999.

Forræderiet mot menn og en ny feminisme for begge kjønn

Av JØRGEN LORENTZEN

*førstemanuensis, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap,
Universitetet i Oslo*

Susan Faludis bok "Stiffed: The betrayal of the modern man" holder det den lover. Her finner vi en systematisk gjennomgang av mennenes rolle i amerikansk etterkrigshistorie. Selvfølgelig ikke den heltefortelling amerikanske historikere vil fortelle om suverene menn i amerikansk politikk og økonomi. For Faludi skriver historien nedenfra.

Hun intervjuer derfor en håndfull av de rundt 500 000 mennene som mistet jobben i flåte- og flyindustrien i sør-LA. For deretter å tilbringe dager sammen med et titalls av deres egentlig voksne sønner, som ikke finner noen god grunn til å stå opp før lunsj, slik at i hvert fall halve dagen har gått før en får skoene på beina.

Slik bringes vi gjennom Vietnam-mennenes helvete, Rambo og Sylvester Stallones forsøk på å revitalisere maskuliniteten, militærskolegutterns kvinneangst, Apollonkarenes depresjoner, promise keepers og pornoindustriens superhingsters forsøk på å få reising på kommando og fravær av lønn hvis de ikke kan levere varene – det som enkelt og greit går under navnet "the money shot". Selv om noen av disse kapitlene kan bli litt for detaljerte og langtekkelige, er de grundige dokumentasjoner på den virkelighet menn lever i, som nok i alt for liten grad,

ja, jeg er fristet til å si overhodet ikke, er blitt viet oppmerksomhet i offentligheten de siste tiår. Og kanskje viktigst av alt, det er rasende godt skrevet. Til tider er det rett og slett en nytelse å lese Faludis metaforrike, kunnskapsfylte og presise språk og hennes retorisk oppbygde refleksjoner over de fenomenene hun gir seg i kast med.

Hva med de store bevegelser av menn?

I motsetning til "Backlash" opplever jeg "Stiffed" som mer empirisk redelig, mindre betinget av ideologiske prefabrikasjoner og dermed mer åpen for de fortellingene hun møter på veien. På ett område opplever jeg Faludi likevel som uredelig, og det relaterer seg til hovedspørsmålet hun reiste ut for å få svar på: Hvorfor proteserer ikke menn i tusentall overfor det kulturelle forræderi de faktisk forteller om? Faludi klarer gjennomgående å unnlate å nevne at det finnes store bevegelser av menn

som forsøker å etablere den stien Faludi etterspør. Hun er fremdeles konsekvent i sin ironisering over den mytopetiske mannsbevegelsen, som hun bommet fundamentalt på i sin omtale av i «Backlash». Men i forlengelse av Robert Bly finnes et hav av lokale mannsgrupper i USA og et mangfold av litteratur om og for menn som Faludi ikke nevner (Hillman, Keen, Meade, Bliss, Kipnis, Thompson, Benjamin etc). I tillegg har det vokst fram en rik flora av mannsgrupper, aktivister og litteratur fra den mest omfattende pro-feministiske organisasjonen i USA, National Organization for Men Against Sexism (NOMAS). For de fleste er forfattere som Kimmel, Rotundo, Kaufman, Clatterbaugh, Connell, Brod, Messner, Sabo og Schwalbe kjent (Kimmel og Rotundo nevnes riktignok en gang). Jeg vil absolutt hevde at disse bevegelsene og disse mennene har lagt grunnlaget for Faludis prosjekt og bok, og uten dem ville hun knapt kunne gjøre de refleksjoner hun gjør. Slik gjør hun seg skyldig i en av de mest notoriske feministiske beskyldninger mot mannlige forskere, nemlig at de ikke ser og anerkjenner forskningen til det annet kjønn.

Farsfraværet

Finnes det så noen gjennomgående temaer i boken? Tilsynelatende kan det se ut som vi møter en samling med fortellinger av og om menn uavhengig av hverandre. Ved nærmere ettersyn viser det seg imidlertid at gjennom hele boken går to røde tråder som Susan Faludi nærmest snubler over i sin jakt på mennenes problem: Farsfraværet og kjendiseriet. Disse to utgjør en redelig og arbeidende manns hovedfiender. Vissheten om at han aldri er blitt åpent anerkjent av sin far, av at faren sjelden snakket til ham, og i enda mindre grad viste ham kjærlighet. Det er dette som samler hundretusener av promise keepers i smågrupper rundt i landet. Ikke av homofobi eller ønsket om å ta makten tilbake fra kvinnene (slik media yndet å framsette det), men rett og slett over savnet, det inderlige og dype savnet av en far som elsket dem, og de konsekvenser dette har fått for deres forsøk på

å etablere en voksen mannlighet. Men under dette savnet, under det sviket de føler fra far, ligger det i følge Susan Faludi et enda dypere sår, det at de ikke lenger "er noe" i en ny verden hvor image er alt:

«Image is all»

"It was a betrayal so all-encompassing that, as a few men understood, it could hardly be blamed on the fathers. Its tsunami force had swamped the fathers as well as the sons. Its surge had washed all the men of the American Century into a swirling ocean of larger-than-life, ever-transmitting images in which usefulness to society meant less and less and celebrityhood ever more, where even one's appearance proved an unstable currency. It wasn't that real work had disappeared or that men weren't still doing it, and it wasn't that men were no longer needed in their communities. But now even the most traditional of craftsmen and community builders lived in a world where personal worth was judged in ornamental terms: Were they "sexy"? Were they "known"? Had they "won"?" (s. 598).

Denne estetiserende overflate-kultur, image is all, gjør mennene mer utilpass og fortvilet enn farsfraværet. Kanskje først og fremst fordi det går på maskuliniteten løs. For i en kultur som søker det dekorative, det ornamentale, er det bare plass til kvinnen og det feminine. Femininiteten er det dekorative, og skal menn bli en del av denne kulturen må de bli som kvinner. Slik risikerer mannen å miste ikke bare faren, som jo allerede er borte, men også seg selv som mann. Av slikt blir det lett å anklage kvinnene for opphavet til all elendighet.

Faludi gjør imidlertid et mesterlig trekk i sluttkapitlet, når hun skal forsøke å trekke trådene sammen til et svar på det spørsmålet hun reiste ut for å finne et svar på, nemlig: Hvorfor gjør ikke disse mennene opprør?

En ny feminisme

Og her, nettopp her, midt i mennenes smerte, svik og forræderi og manglende handling, er det Faludi kan bringe feminismen på banen igjen. For nettopp i mennenes kamp med sine demoner lig-

ger feminismen og tilbyr nøkkelen til det hele. Feminismen, har for det første en historie som begynte i kampen mot konsumerismens skinn av glamour, men som viste seg å være tilbud om et liv i den ytterste kjøkkenensomhet. For det andre formulerte feminismen seg raskt som kvinnenes felles kamp ikke bare mot patriarkatet og pengemakten, men mot mennene, mennene både som den symbolske bærer av patriarkatet og som konkrete menn i den daglige undertrykkelsen av kvinner.

Fornyet kamp mot mediasamfunnet

Mens mennene i dag opplever den samme form for objektivisering og tingliggjøring som kvinnene i 50- og 60-årene, kan de lære av feminismens første kamp mot glamoursamfunnet og slå sine pjalter sammen med kvinner i en fornyet kamp mot mediasamfunnets konsumideologi. Derimot er feminismens andre kamp mennenes problem. For mens kvinnene kunne overta mennenes høyst patriarkalske krigsstrategier: finne seg en fiende, en klar frontlinje som måtte bekjempes og et landområde å innta, er det umulig for mennene å kjempe mot seg selv. Heri ligger deres handlingslammelse. Det som samlet kvinnene til kamp, fanger mennene i et nett surret rundt dem selv, som de ikke kan slå seg løs av. Susan Faludis siste ord til mennene blir derfor: lær å kjempe en kamp hvor det ikke finnes noen fiender, å bygge en frontlinje basert på menneskelige verdier og agere på vegne av et broderskap som inkluderer alle – både kvinner og menn.

SUSAN FALUDI:

Stifted: *The betrayal of the modern man.*

London: Chatto & Windus 1999.

Dette er en forkortet versjon av en anmeldelse Jørgen Lorenzen har skrevet for det danske nett-magasinet Forum for Køn og Kultur: <http://www.forum.kvinfo.dk>

Den **MANNLIGE** dominans og «kvinnenes historie»

Av **JOAR SVANEMYR**

stipendiat, Seksjon for medisinsk antropologi,
 Institutt for allmenntilleggsmedisin og samfunnsmedisinske fag,
 Universitetet i Oslo

I tråd med teorien om den hegemoniske maskulinitet mener den franske sosiologen Pierre Bourdieu at samfunnet er dominert av en form for mannlighet som virker undertrykkende både for kvinner generelt og for mange menn.

Bourdieu ønsker å bidra til forståelsen av reproduksjon av dominans og underordning generelt og kvinnenes situasjon i dagens samfunn spesielt. Hvorfor likestillingskampen ikke har rokket ved det grunnleggende mønsteret i kjønnsrelasjonene. Men målet med denne analysen er ikke bare å beskrive et gitt samfunn og å utvikle en teori. Bourdieu ønsker med utgangspunkt i teorien å lage et slags handlingsprogram, intet mindre enn en total revolusjon i hvordan en tilnærmer seg det en kaller "kvinnenes historie". Han mener denne nye kunnskapen må innebære at strategien for endring av kjønnsrelasjonene i større grad fokuserer på instanser som skolen og staten hvor herredømmeprinsippene som virker i det intime og private, utarbeides og gjøres gjeldende.

Denne våren kommer en etterlengtet oversettelse til norsk av Pierre Bourdieus tanker om den mannlige dominans. Boka er en forlenget og på en del områder oppdatert versjon av en artikkel trykt i 1991. For det skandinaviske publikum har artikkelen kun vært tilgjengelig i en dansk kommentert oversettelse. Den franske versjonen av boka teller drøyt 130 sider mens artikkelen talte 30, så det er snakk om en betraktelig utvidelse. Den norske versjonen er i skrivende stund ikke tilgjengelig, så denne omtalen er basert på den franske originalen som ble utgitt høsten 1998.

«Styrken til den maskuline orden er at den ikke trenger justifikasjon, den trenger ikke å rettferdiggjøres».

Den paradoksale underdanighet

Bourdieu starter med å uttrykke sin forundring i forordet over at verden ikke i større grad er preget av overtredelser, omveltninger og forseelser, over at verdens orden grovt sett er respektert, og at denne orden med sine dominansforhold, privilegier og sin urett forlenger seg så lett, og at de mest uutholdelige situasjoner framtrer som akseptable, for ikke å si naturlige. Han fortsetter så med å si at han alltid har sett i den mannlige dominans det fremste eksempel på denne paradoksale underdanighet som blir utøvd hovedsakelig gjennom rent symbolske former for kommunikasjon og kunnskap. Ifølge Bourdieu gir denne ordinære sosiale situasjonen anledning til å gripe herredømmets logikk.

I sin beskrivelse av forholdet mellom kjønnene tar Bourdieu utgangspunkt i sin egen studie av en berber-landsby tidlig i 60-åra. (For å illustrere hvordan den mannlige dominans kommer til uttrykk på mer subtilt vis i en mer hjemlig sfære

griper han til Virginia Woolfs roman *Ut til fyret*.) Noe problematisk hevder han at en slik omvei via et eksotisk samfunn er absolutt nødvendig for å bryte med den bedragerske familiaritet som forener oss med vår egen tradisjon.

Nå er ikke valget så veldig eksotisk. Han forsvarer også valget av dette samfunnet med at det konstituerer et paradigmatisk tilfelle av middelhavstradisjonen. Når målet er å utforske "forstandens kategorier" eller "former for klassifisering", er det kanskje vel så nærliggende å se på et samfunn mest mulig forskjellig fra vårt eget, f.eks. et matri-lineært samfunn, i stedet for et som ligner. Et annet problem er at studier av fremmede samfunn ikke nødvendigvis fører til et brudd med egen tradisjon og hjemlige kategoriseringer. Antropologien har mange eksempler på at forskere på problematisk vis bruker kategorier og begreper fra eget samfunn på det "eksotiske" samfunnet de studerer.

Den "naturlige" opposisjonen

Berberne bor i den regionen som kalles Kabylia som er delt mellom Algerie og Marokko. I deres verden er det kvinnelige og mannlige de viktigste prinsippene for organiseringen av det sosiale liv. Opposisjonen mellom det kvinnelige og det mannlige er assosiert med en serie opposisjoner som lavt/høy, bøyd/rett, inne/ute, foran/bak, myk/hard, passiv/aktiv. Det kvinnelige eller kvin-

nene er assosiert med det lave, bøyde, myke og inne, mens mennene er assosiert med det høye, rette, harde og ute.

Dette skjemaet eller system av forskjeller oppfatter berberne, og vi, som naturlig og normalt til en slik grad at det er uunngåelig. Og det gjør vi fordi dette skjemaet er innskrevet eller inkorporert i aktørenes habitus. Habitus-begrepet som etter hvert har blitt en del av sosiologenes generelle vokabular, defineres av Bourdieu som et system av skjemaer for persepsjon (eller sansning), tenkning og handling.

Framstå som nøytral

Styrken til den maskuline orden er at den ikke trenger justifikasjon, den trenger ikke å rettfærdiggjøres. Det androsentriske syn på verden framstår som nøytralt fordi det gjenspeiler tingenes orden, det som er naturlig og normalt. Dette sosiale skjemaet for oppfatning av verden anvendes på alle ting, og i aller første rekke på kroppen. Den biologiske forskjellen mellom kjønnene som sex framstår som en naturlig rettfærdiggjøring av den sosialt konstruerte forskjellen mellom kjønnene som genus. Et helt sentralt poeng er at dette skjemaet for oppfatning og handling i verden er inkorporert og anvendt også av de som er dominert, dvs. i dette tilfellet kvinnene. Også kvinnene oppfatter det som naturlig og normalt at det mannlige tilsvarer det høye, det harde, det som er ute - i motsetning til det kvinnelige som er assosiert med det lave, det myke, det som er inne. Det fører for eksempel til at selv radikale kvinner foretrekker som partnere menn som er høyere enn dem selv.

Symbolisk vold

Kvinnenes bruk av eller annektering av en oppfatning av at kvinner er underordnet mannen kaller Bourdieu for symbolisk vold. Dvs. at kvinnene for å forstå det som dominerer dem bruker et skjema som er et produkt av denne dominansen. Den dominerte habitus' lidenskap er en form for somatisert sosial relasjon som ikke lar seg endre eller oppheve med en viljesanstrengelse basert på bevisstgjøring ettersom vilkå-

rene for dens effektivitet er innskrevet i kroppen i form av disposisjoner. Men vel og merke er ikke alle tings mening alltid gitt, og det er rom for motstand og forhandlinger om hvordan ting skal oppfattes.

Bourdieu gjør et poeng ut av at på tross av økt likestilling og kvinnes inntog blant annet i høyere utdanning i vår del av verden er det grunnleggende mønsteret det samme som i Kabylia. Yrkesaktive kvinner finner vi først og fremst i yrker som er en forlengelse av de hjemlige funksjoner som undervisning, omsorg og service. Kvinner som har ledende stillinger har det som regel på felter som har mindre prestisje. Dette

«Mannlighetens uoppnåelige ideal om alltid å være sosialt og seksuelt på høyden gjør mannen svært sårbar».

gjelder i enda større grad for Frankrike enn for Norge. Som Bourdieu påpeker fører deltidsarbeid til at kvinnene praktisk talt er utelukket fra spillet om makten og fra å gjøre karriere. Årsaken til at dette mønsteret opprettholdes er ikke bare diskriminasjon fra mennenes side, men også at kvinner føler det naturlig å velge kvinneyrker, og å bli ledet av en mann. Den viktigste endring som har skjedd mener han er at det mannlige herredømme ikke lenger gjør seg gjeldende som noe selvfølgelig og opplagt.

Det mannlige privilegium – en felle

I forhold til den opprinnelige artikkelen fra 1991 inneholder denne boken flere referanser til feministisk teori som Nancy Chodorow, Mary O'Brien, Frigga Haug og (i en fotnote) Judith Butler for å nevne de som er best kjent. Det som totalt glimrer med sitt fravær er derimot referanser til det vi gjerne kaller mannsforskning, representert ved sosiologer som f.eks. Robert W. Connell,

Lynn Segal og Victor Seidler. Mangelen gjenspeiler situasjonen i fransk kjønnsforskning som aldri har tatt skikkelig av, og hvor i høyden to-tre personer driver noe som ligner mannsforskning slik vi kjenner det fra de nordiske og anglo-amerikanske land. Jeg tror imidlertid en konfrontasjon mellom Bourdieus analyse og noen av disse perspektivene, særlig Connells idé om at det finnes en rekke ulike maskuliniteter, hvorav en er det han kaller hegemonisk (Connell 1995), ville være gjensidig berikende.

Bourdieu påpeker at det ikke bare er kvinnene som lider under dette systemet. Det mannlige privilegium er også en felle, og har sin pris i en konstant anspenning og en stresset tilstand som pålegger mannen i et hvert øyeblikk å bevise sin mannlighet. Mannlighetens uoppnåelige ideal om alltid å være sosialt og seksuelt på høyden gjør mannen svært sårbar. I tråd med teorien om den hegemoniske maskulinitet mener altså Bourdieu at samfunnet er dominert av en form for mannlighet som virker undertrykkende både for kvinner generelt og for mange menn.

LITTERATUR:

Bourdieu, Pierre:

"La domination masculine". I Actes de la recherche en sciences sociales, nr. 84, 1991

Bourdieu, Pierre:

La domination masculine. Paris: Seuil, 1998

Bourdieu, Pierre:

Den maskuline dominans. København: Tiderne Skifter, 1999

Bourdieu, Pierre:

Den maskuline dominans. Oslo: Pax Forlag, 2000

Connell, Robert W.:

Masculinities. Cambridge: Polity Press, 1995

Foto: Samfoto

FORSKNING PÅ DET PSYKOLOGISKE FADERSKAPET:

Foto: Mikael Andersson/Samfoto

Fedrenes fødsler

Av **TURID ØVREBØ**

frilansjournalist

Fedrene er på fødestuen for å "ta imot sitt barn". I stadig større grad deltar fedrene under fødselen for sin egen skyld og av egen lyst – ikke bare for å støtte og vise omsorg til sin partner. Mens fedrene har endret seg, henger omgivelsene etter. Fedre tilbys en plass som et vedheng til sitt barns fødsel og settes på sidelinjen i barnas spedbarntid.

Historien om menns deltakelse ved sine barns fødsler er ikke gammel – og det er en fortelling som på langt nær er ferdig skrevet. Mye tyder på at menn har utviklet sitt engasjement i sine barns fødsler og sitt samliv med spedbarn på en mer dyptgripende måte enn helsevesenet – og kvinner – har forstått.

På seminaret "Mænd og Maskuliniteter" på kjønnsforskningsfestivalen i København i slutten av januar presenterte chefspsykolog Svend Aage Madsen ved Rigshospitalets Juliane Marie Center i København en sentral dansk studie av det psykologiske faderskapet og hvordan menn etablerer relasjonen til sine barn gjennom fødsel, barseltid og spedbarntiden.

Det er ikke mer en drøyt 30 år siden kvinnene inviterte barnefedrene inn på fødestuen.

- Det i seg selv var et historisk brudd, en markant endring i vår sivilisasjon. Kvinnene ville ha mennene med seg, først og fremst for å få støtte og omsorg. Mennene ble invitert inn på fødestuen som "fødselshjelpere". Drivkraften var også å få en sterk felles opplevelse i parforholdet, sier Svend Aage Madsen. Han leder det danske forskningsprogrammet "Fedres relation til deres sped- og småbørn" i samarbeid med lektor Hanne Munck, Institut for Psykologi ved Københavns Universitet. Forskningsprogrammet fokuserer primært på hva det betyr for menn å bli fedre, det vil si de subjektive og psyko-

logiske prosesser i mannens utvikling av faderskapet. Det er enestående i den forstand at det i tidligere forskning er uklart hva det betyr for menn å få et spedbarn og bli far. Derimot er det gjort flere undersøkelser av farens betydning for barnet, deres måter å være sammen med barn på og undersøkelser som påviser farens betydning som partner for moren under graviditet, fødsel og spedbarntid.

En mann av sin tid

Fedres deltakelse i sine barns fødsler er et fenomen som fremdeles er i sin tilblivelse. Svend Aage Madsen beskriver derfor sin forskning om menns forhold til fødsler og spedbarn som "et øyeblikksbilde av et felt i bevegelse".

En av undersøkelsene omfatter alle de 698 fødslene i en tilfeldig utvalgt periode ved Rigshospitalet i København på slutten av 1990-tallet. Han fant at fedre deltok i omkring 95 prosent av fødslene. Blant de fødsler hvor fedrene ikke deltok, hadde et flertall av kvinnene en muslimsk kulturbakgrunn. Likevel var det også mange fødsler blant flyktninger og innvandrere hvor fedrene deltok, selv om de kom fra en kultur hvor dette var uhørt.

I forlengelsen av denne registrering- en ble 159 fedre intervjuet før og nesten like mange etter fødselen. På ulike måter ble de spurt om sin egen motivasjon, og hele 98 prosent svarte "fordi jeg selv har lyst". Nesten halvparten av de blivende eller nybakte fedrene svarte også: "fordi min kone ønsker det", mens bare en av ti svarte "fordi det gjør man". Ca 80 prosent av fedrene svarte "fordi jeg vil modtage mitt barn".

«Vil ta imot mitt barn»

Madsen påpeker at helsevesenet fremdeles ikke tillegger fedrenes deltakelse nevneverdig annen betydning enn at de er der som en støtte til kvinnene under fødselen. Han mener også at fedrenes vei inn på fødestuene har gått via en identifisering med og innlevelse i kvinnen, men at fedres motivasjon har utviklet seg og at situasjonen slik har endret seg markant.

- Fedre deltar i stadig større grad av egen lyst og ikke bare med det formål å støtte og beskytte den fødende kvinnen. Det selvstendige ønsket på egne vegne viser seg for eksempel i utsagnet: "Det er også mitt barn som blir født". Fødselen er farens møte med sitt barn og det viktige startpunktet for det psykologiske faderskapet, sier Madsen. Hans undersøkelse viser at holdninger og rutiner i helsevesenet henger etter utviklingen. Fedre opplever at de ikke "riktig hører til" sammen med mor og barn den første tiden. Fedrene neglisjeres på ulike måter i fødselsmiljøet, de må "hekte seg på", "klare seg selv" og når fødselen er over: gå hjem og sove alene. For eksempel svarte 70 prosent av fedrene at de var lei seg, fortvilet eller fant det urimelig at de ikke kunne sove sammen med mor

og den nyfødte på fødeavdelingen.

Fedrene i undersøkelsen ønsket et tett og intenst samvær med partneren under hele fødselsforløpet og i den første tiden sammen med barnet. 90 prosent av dem ønsket at paret og den nyfødte fikk være helt alene en stund etter fødselen. To av tre fedre kjente det som om helsevesenet plasserte dem på sidelinjen eller som et vedheng til sitt barns fødsel.

Misforståtte menn?

Fedres deltakelse ved fødsler er et felt hvor menn er i ferd med å finne sin egen veg. Madsen viser til at menns væremåte under fødselen lett kan bli tolket negativt. Enkelte menns interesse for teknologien rundt en fødsel og deres ønske om å få råd om hva de kan gjøre er for eksempel blitt tolket som klassisk angst, en redsel for å bare være tilstede i det følelsesmessige. Men det kan like gjerne oppfattes som et sterkt uttrykk engasjement og tilknytning. Menn/fedre går ofte inn i forskjellige situasjoner ved å søke rasjonell innsikt og ved å handle – gjøre noe.

- Den overgangsfase som faderskapet i dag befinner seg i – med stor uklarhet om roller, ønsker og forventninger, evner og lyst – gjør fedrene sårbare. Dette er med på å gjøre deres posisjon utsatt overfor omgivelsenes rutiner og "kvinneverdenes" signaler, mener Svend Aage Madsen.

Ulike fortellinger

I det danske forskningsprogrammet inngår en studie av spedbarnsfedre før fødselen, kort tid etterpå, og så fem måneder etter at barnet ble født. Svend Aage Madsen sier at han selv aldri har oppfattet seg som kjønns- eller mannsforsker, men etter en avhandling om spedbarn og moderskapet, så han det som helt naturlig å forsette med en avhandling om spedbarn og faderskapet.

En av hans teser om det psykologiske faderskapet er at det nære og følelsesmessige er språkløst og vanskelig å formulere, ikke minst fordi våre dagers fedre selv er blitt "mødret" av kvinner. I sin forskning har han vært opptatt av å få frem både mødrenes og fedrenes for-

tellinger om seg selv og sitt lille barn og hvordan de i praksis tok hånd om sine spedbarn.

- Mødre og fedre beskriver sitt kommende barn svært ulikt før en fødsel. Fedrene ser gjerne for seg barnet når det er flere år gammelt og snakker om hva de kan gjøre sammen med barnet. Etter at barnet er født, blir fortellingene mer like. Likevel beskriver mødrene helst hvordan de har hatt det sammen med spedbarnet, mens fedrene forteller hva de har gjort sammen med barnet, sier Madsen.

Likere i praksis

Han mener at de ulike fortellingene dekker over at fedre og mødres praksis er langt mer lik. Historiene de selv forteller er annerledes enn det som faktisk skjer.

- Historisk sett har fedre hatt liten omgang med sine spedbarn. Nyere studier viser derimot at våre vante forestillinger må vike. Kvinner er også lekende og fysiske med sine spedbarn, mens menn viser varme og ømhet sammen med den lille. Når fedre har ansvaret, våkner også de av spedbarnas gråt, understreker Svend Aage Madsen.

Han viser til at ulikhetene i mannens og kvinnens fortellinger har sine røtter i den sosialiseringen som gutter og jenter har vokst opp med.

- Når de blir foreldre, blir disse kjønnsbaserte fortellerformene gjerne mer kjønnsstereotype. Det er grunnen til at ulikheten i fortellingene kan bli mer antagonistiske, mens samværet med spedbarnet kanskje ikke er så forskjellig, sier han.

Tid teller mest

Han understreker at tid teller mest for utviklingen av relasjonen til spedbarnet.

- Omfanget av den ansvarlige praksis man har sammen med spedbarnet er det sentrale – for begge kjønn. Hvis faren – eller moren – har langt mindre praktisk samvær med barnet, vil fortellingen om det naturligvis forbli på et ikke-konkret nivå. Men selv om det er likhet i fedres og mødres samvær med spedbarn, vil det fortsatt være kjønnsforskjeller i hva de forteller og hvordan de forteller om seg og sitt spedbarn, sier Svend Aage Madsen.

Spedbarnsfedre vil «ut av huset»

Av **TURID ØVREBØ**

Få danske fedre benytter sin mulighet til å ta permisjon for å være sammen med sine små barn. Men fedrene er likevel med på å gi omsorgen for små barn en ny, maskulin ramme som ligger utendørs og utenfor kvinnens.

I Danmark er 14 uker barselspermisjon etter fødselen forbeholdt mødrene, mens fedrene har rett på to uker sammen med mor og barn. Deretter kan enten mor eller far få 10 uker "foreldreorlov". Så følger en "orlov til barnepasning" som kan gis til både mor og far, også samtidig.

Av de drøye 18.000 foreldre som har "orlov til barnepasning" er 93 prosent kvinner og 7 prosent menn.

Forsker Bente Marianne Olsen ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet, har kartlagt og analysert de kjønnsmessige aspekter av foreldreorlovsordninger i Danmark. Den danske forskeren måtte lete med lys og lykte for å finne frem til danske fedre som hadde valgt å være hjemme med sine små barn mens mor var i jobb.

Bare en til to prosent av danske fedre tar "foreldreorlov" det første halvåret etter at barnet er født, og oppsiktsvekkende få menn har permisjon for å ta seg av barn under to år. I den grad fedrene er hjemme, er det vanlige at de danske fedrene er til stede for barna sammen med mødrene og ikke alene. Tre av fire danske fedre tar sine to uker fri i forbindelse med barnets fødsel.

Den mest vanlige begrunnelsen for at danske fedre lar være å ta omsorgspermisjon for sine små barn, er økonomisk. Fedre tjener mer enn mødre, og den danske ordningen dekker ikke det økonomiske tapet ved å være hjemme.

Hjemmet og moderskapet

Men forsker Bente Marianne Olsen har også interessert seg for den sosiale situasjonen rundt omsorgen for et lite barn.

- Å gå alene hjemme og passe et lite barn er kulturelt sett forbundet med moderskapet. For eksempel utgjør hjemmet – som er rammen rundt omsorgen for barnet – et feminint domene. Både mødre og fedre forbinder permisjon i denne korte perioden med moderskapet, noe som er forbeholdt kvinner, sier hun. Hun viser også til at de få fedrene som er hjemme med sine små barn, møter enorm respekt og anerkjennelse fra kvinner, mens det er menns anerkjennelse de higer etter. Det får de ikke.

Vil ut av huset

Bente Marianne Olsen har dybdeintervjuet 13 menn som har tatt omsorgspermisjon for å ta vare på småbarn. Slik har hun fått fedrenes egen fortellinger om sitt alene-samvær med barna.

Fedrene la stor vekt på hvor viktig det var å komme "ut av huset". I undersøkelsen viser det seg at fedre ser på det som et absolutt gode å være utenfor hjemmet sammen med barna. Hvis de ikke kommer seg ut ofte og lenge nok, omtales det som et stort problem. De føler at de ikke får til noe og snakker om rastløshet og ensomhet. Det er turer – helst ute i naturen – som alle fedrene snakker om.

- Jeg tolker fedrenes lengsel etter å være ute med barnet, som en måte å

markere det maskuline i deres omsorg for barnet. Å være ute i det offentlige rom markerer hvordan faderskapet er forskjellig fra moderskapet, sier Bente Marianne Olsen.

Pappasuksess i Norge

– Norge har hatt en klar suksess med å få fedre til å ta omsorg for spedbarn. De fire pappaukene som er forbeholdt fedrene alene, har fungert som en stor plakatt: «Menn velkommen!» Det blir derfor et paradoks at oppfølgingen i Norge har blitt en kontantstøtte som skyver pappaene ut igjen – vekk fra småbarnsormsorgen.

Det sier Øystein Gullvåg Holter, norsk kjønns- og mannsforsker og tidligere nordisk koordinator for mannsforskning ved NIKK.

Nærmere 80 prosent av norske fedre tar nå ut sine fire pappa-uker i barnets første leveår. I tillegg tar i dag 13 prosent av fedrene deler av den permisjonstiden som kan brukes av begge kjønn. Endringene har gått raskt. I 1993 – før den norske fedrekvoten ble innført – tok bare fire prosent av norske fedrene fri for å ha omsorgen for barnet. I 1996

hadde tallet steget til 55 prosent.

Det ligger en slags mild tvang i den norske permisjonsordningen. Foreldrene har rett på 12 måneder permisjon med lønn (52 uker med 80% lønn, alternativt 42 uker med 100 % lønn). De første seks ukene er forbeholdt moren, de fleste månedene kan brukes av enten mor eller far, mens fire av ukene er øremerket far og bortfaller for begge hvis han ikke bruker dem. I tillegg benytter de fleste fedre i Norge seg av retten til to uker fri i tilknytning til fødselen (lønn er avhengig av den enkeltes tariffavtale).

I Sverige ble "pappa-månaden" innført i 1995. Da ble 30 dager av de 450 permisjonsdagene øremerket for pappan og dagene bortfaller om han ikke bruker dem. I tillegg er 30 dager forbeholdt moren. De første 390 dagene får den av foreldrene som tar permisjon 80 prosent av sin egen lønn. De siste 60 dagene gir derimot bare en kompensasjon på 60 kroner dagen. Innføringen av en øremerket "pappa-månad" førte til mindre endringer av svenske fedres barneomsorg enn ventet. Til tross for store informasjonskampanjer økte andelen fedre som tok "pappa-ledig" innen barnet hadde fylt to år bare fra 60 til 70 prosent.

Norske menn vil ha mer

- Undersøkelser viser at norske menn ikke oppfatter de fire pappa-ukene som tvang. Mer enn 90 prosent av dem opplever det som en rettighet spesielt for dem, og to av tre fedre som bruker ordningen sier at de gjerne vil utvide tiden til et par måneder. I praksis har norske menn sagt ja til omsorgspermisjon. I Danmark er derimot foreldrepermisjonen felles. Regelen ser ut til å være at "felles" omsorgsrettigheter blir til mors omsorgspermisjon i praksis, sier Øystein Gullvåg Holter.

- En maskulin erfaring

- Mens det i Danmark er svært få fedre som er hjemme med sine spedbarn det første leveåret, har langt de fleste av dagens norske småbarnsfedre gjort sine personlige erfaringer og liker det de opplevde. Erfaringen med omsorg for

spedbarn har de til felles med mange andre menn, og slik blir det en felles maskulin erfaring. Mens danske fedre som har omsorg for små barn ikke møter respekt og anerkjennelse fra andre menn, vil jeg tro at norske menn opplever det ganske annerledes. Muligens møter de negative reaksjoner fra "menn på toppen", men de har likevel gjort erfaringer som de kan dele med mannlige kolleger og venner, mener Øystein Gullvåg Holter.

Pappa-fiendtlig kontantstøtte

I 1998 ble det i Norge innført en ny ordning med kontantstøtte til foreldre som i barnets andre – og etter hvert tredje – leveår ønsker å være hjemme med barna eller lar være å bruke offentlige barnehager. Kontantstøtten utgjør 3000 NOK i måneden.

- Nye tall viser at det bare er én far pr. 30 mottakere av kontantstøtten. Det het seg at dette skulle være en ordning som ga småbarnsforeldrene større valgfrihet og mer tid til barna sine. Men den har ikke gjort fedres valgfrihet større, og mer familietid er i praksis blitt til mer mødretid. Med kontantstøtten dyttes fedrene vekk fra barna og over i mer overtidarbeid. Ut fra resultatene som nå foreligger, må man kunne si at kontantstøtten er "pappa-fiendtlig". Den slår beina under det fremskrittet som ble gjort da vi fikk de fire pappa-ukene. Kjønnfordelingen er enda skjevare enn forskerne fryktet.

- Dessuten kan kontantstøtten få negative følger ved barnefordeling og skilsmisse. I Norge har det den siste tiden vært en viktig debatt om delt omsorg ved skilsmisse. Slik kontantstøtten nå er utformet, undergraver den fedrenes mulighet til å ta del i likeverdig omsorg for barna de første leveårene. Derfor er det viktig at ordningen evalueres ut fra et likestillingsperspektiv, sier Øystein Gullvåg Holter.

Islandske fedre dårligst stilt

Islandske fedre har lenge vært den gruppe fedre i Norden som har hatt de dårligste mulighetene til å ta foreldreledighet. Nå er det håp om en bedring.

Den islandske mannsforskeren Ingólfur V. Gíslason peker på undersøkelser som viser at islandske fedre faktisk fjerner seg fra hjem og barn i småbarnsperioden. Fedre med barn under seks år øker sin arbeidsinnsats utenfor hjemmet med åtte timer i uken til 53 timer i forhold til før paret fikk barn. Moren på sin side reduserer sitt lønnsarbeid med seks timer i uken og går ned til 28 timer i denne småbarnsperioden.

- Den største enkeltårsaken til denne utviklingen anser jeg for å være den ytterst begrensede muligheten som islandske menn har til foreldreledighet. Foreldreledigheten er nå på seks måneder, og i prinsippet kan foreldrene dele på 18 uker, men i praksis er det bare moren som utnytter den, sier Gíslason.

To ukers permisjon

I 1998 ble det imidlertid innført en selvstendig rett for fedre til to ukers pappaledighet som skal tas innenfor de første åtte ukene etter fødselen. Men bare de fedre som er offentlig ansatte har full lønnskompensasjon.

- En undersøkelse jeg gjorde i 1997 viser at selv om fedrene den gang ikke hadde rett til to ukers pappaledighet, så tok nesten alle fri fra lønnsarbeid når de fikk barn, alt fra et par dager til seks uker. Men det så man ikke i den offentlige statistikken ettersom de enten anvendte oppsparte feriedager eller tok fri uten lønn. Statistikken fra denne ►

perioden viser at det var færre enn 20 fedre om året som hadde fått utbetalt barselpenger. Men tiden fedre får sammen med sine spedbarn er svært begrenset, og hva som kanskje er ennå viktigere; mannen er ikke alene med barnet. Omsorgen foregår under kvinnens kontroll og styre, mener Ingólfur Gíslason.

Han mener videre at den fundamentale forandringen på området kommer til å finne sted den dag foreldreledighet er en personlig rettighet i stedet for en familierettighet som nå er tilfelle.

Regjeringen lover en endring

- Derfor har den islandske manngruppen foreslått en forlengning av foreldreledigheten fra seks til tolv måneder og at fire måneder er bundet til mammaen, fire til pappaen og fire som foreldrene kan dele på. Offisielt har forslaget fått gode mottakelse. Tre av Islands største politiske partier har gått inn for en forlengning og en eller annen form for fordeling, og fagbevegelsen som helhet er også positiv.

- Til tross for denne tilsynelatende brede enigheten har ikke så mye hendt, men nå har regjeringen i samband med tariffoppgjøret her på Island lovet endringer som blant annet innebærer en forlengelse av foreldreledigheten og en form for deling mellom foreldrene. Så jeg er ganske optimistisk akkurat nå, selv om det gjenstår å se hvordan utformingen blir, sier Ingólfur Gíslason.

portrettet

Foto: Eivind Rokstad

Eivind Olsvik, koordinator for nordisk mannsforskning ved NIKK.

En mann

av TRINE LYNGGARD

- Det finnes en omfattende forskning om menn i Norden innenfor en mengde ulike disipliner, og jeg er opptatt av å fange opp og synliggjøre denne gråsonen. Jeg ønsker også å bidra til samarbeid på tvers av fagområder og landegrensler, sier Eivind Olsvik etter tre måneder som koordinator for nordisk mannsforskning ved NIKK. Med hovedoppgave i sosiologi om sønner av enslige mødre og tidligere kampanjeleder for det norske Likestillingscenteret skulle han være godt rustet til oppgaven.

Opprettelsen av en koordinerende stil-ling for mannsforskning på NIKK var et av 15 prosjekter i Nordisk Ministerråds "Handlingsplan for menn og likestilling" for perioden 1998-2000. Den norske forskeren Øystein Gullvåg Holter hadde stillingen fra mai i fjor og ut året, da Eivind Olsvik tok over. Denne 30-årige familiesosiologen fra den norske vestkysten har også gitt sitt bidrag til forskning om menn med hovedfagsoppgaven "Skilsmissegutter og mannsrollen. En kvalitativ studie av gutters erfaringer i alenemorsfamilien." Han har selv vokst opp som sønn av en enslig mor og hadde sett seg lei på den han betegner som "elendighetsfokus" på skilsmissebarn og alenemødre.

Framstilt som tapere

- Særlig i media blir skilsmissebarn ofte framstilt som enten kriminelle, seksuelt forvirrede, voldelige eller som skoletapere. Men mange av disse antagelsene er basert på sammenstilling av tilfeldig statistikk, og ikke på kvalitativ forskning.

av sin tid

Jeg foretok retrospektive intervjuer med menn i 27-års alderen om arbeidsfor-eling i hjemmet. Her kom det fram at de som hadde vokst opp med enslige mødre, utviklet større grad av ansvarsrasjonalitet og fellesskap enn de som vokste opp med to foreldre. Intervjuene tegnet et bilde av en mer egalitær strategi i en-foreldrefamilien enn i to-foreldrehjemmet, der en mer hierarkisk, kontrollerende struktur hersket.

- Vil du si at du og andre såkalte skilsmissegutter som vokser opp i arbeidsfellesskap med en enslig mor dermed er bedre egnet som fedre og omsorgspersoner i hjemmet enn de som vokser opp med både mor og far?

- Jeg ville først og fremst se på om det var noen positive konsekvenser for gutter med å vokse opp med enslig mor. Hva er egentlig gode forutsetninger og oppvekstvilkår for å fylle de funksjoner som de nye mannsrollene krever i for-

hold til hjem, arbeid og fritid? Jeg vurderte framstillingene som kom fram i intervjuene i forhold til de verdiene som gjerne blir tillagt den moderne mannsrollen, som mer fleksibilitet i forholdet hjem-arbeid, omsorg for barn, husarbeid, egenskaper som nærhet og empati osv. Skilsmissesønner så ut til å ha gode forutsetninger for å takle utfordringene med de nye mannsrollene. Samtidig var det ingen automatikk i hvem som ble "en moderne mann" når de var voksne. Mange av dem jeg intervjuet som har vokst opp i mer tradisjonell hierarkisk struktur, har absolutt blitt "moderne". Påvirkninger fra venner og holdninger i samfunnet spiller naturligvis også stor rolle, sier Eivind Olsvik.

I duell med oberstløytnant

- Men det skal nok mer enn en hovedfagsoppgave til for å viske ut medias elendighetsbilde av skilsmissegutter og enslige mødre. Nylig måtte "skilsmisse-gutten" Eivind stille opp til debatt i norsk radio og TV med en oberstløytnant i det militære som mente at gutter som vokste opp hos sine mødre var uegnet til militærtjeneste. De ble

late, fikk dårlig helse og psykiske problemer fordi de ikke hadde et mannlign for-bilde, påsto oberstløytnanten og fikk store medieoppslag. Da Eivind i duellen med oberstløytnanten kunne opplyse at han ikke bare hadde jobbet på Likestillingssenteret i Norge, men også hadde vokst opp med en enslig mor og forsket på positive konsekvenser av dette, i tillegg til at han selv var utdannet befal i forsvar, falt oberstløytnantens resonnement dødt til jorden.

"Gubbevelde" i politikken

- Det er ikke bare i det militære denne typen gammelmannstenkning lever i beste velgående. Også i politikken er det "gubbevelde" som fortsatt dominerer, mener Eivind, som i fjor høst ledet det norske Likestillingssenterets kampanje "Flere kvinner inn i kommunestyrene" foran valget. Kampanjen bidro til den høyeste kvinneandel i kommunestyrene

i Norge noen gang. Likevel mener Eivind resultatet kunne vært enda bedre hvis det ikke hadde vært for disse "gubbene".

- Menn i politikken henger igjen i den gamle mannsrollen og foretar politiske prioriteringer som gjør det lite attraktivt for kvinner og ungdom å gå inn lokalpolitikken, konstaterer mannsforskningskoordinatoren på NIKK.

Spørsmål om menn

Mens han jobbet på Likestillingssenteret ble Eivind overrasket over hvor stor interessen var for menn. Svært mange av henvendelsene fra både media og publikum dreide seg om menns situasjon innenfor forskjellige områder.

- Da ga det trygghet å kunne støtte seg på statistikk og forskning om menn og arbeidsliv, helse, og familie. Men det er et enormt behov for mer forskning om menn fordi menn i dag står overfor store omveltninger både på det individuelle plan og på det strukturelle, samfunnsmessige plan, konstaterer Eivind. Som medlem av det norske Nettverk for forskning om menn opplevde han også behovet for mer informasjon og oversikt over feltet. Å være koordinator for mannsforskning i Norden er derfor en oppgave Eivind fyller med både stor utålmodighet og stor entusiasme. Men også med ydmykhet og respekt for alt det arbeid som allerede er nedlagt i form av både forskning og nettverksbygging så langt.

- Hva er du særlig opptatt av å få til som nordisk koordinator?

- Som Per Folkessons nordiske undersøkelse viser, drives det en omfattende forskning om menn i Norden. Det skjer innenfor en mengde ulike disipliner, og jeg er opptatt av å fange opp og synliggjøre denne gråsonen. Mange av disse forskerne identifiserer seg ikke som mannsforskere. Unnersøkelsen viser også at nærmere halvparten av de som forsker på menn, er kvinner. Jeg er også opptatt av å få ullike miljøer innen kvinne-, manns- og kjønnsforskningen til å snakke sammen og at man også samarbeider på tvers av disipliner. Det viktigste er å være enige om at vi trenger flere som forsker på ►

menn og maskuliniteter, og da trengs det økonomiske ressurser og gjerne egne stillinger. Nordisk mannsforskning har ikke et formelt forskningsmiljø innen akademia.

Fellesprosjekt:

- Hvordan ser du på forholdet mellom kvinneforskning og mannsforskning - ser du et felles prosjekt?

- Forskning om menn som fedre har ført til politiske endringer og løsninger som fremmer likestilling, som for eksempel fedrekvoten eller pappa-permisjonen i Sverige og Norge. Både kvinne- og mannsforskningen kan begge være endringsprosjekter, selv om forskningen kan føre til politiske løsninger som ikke nødvendigvis trekker i samme retning. Men kvinne- og mannsrollene i dagens nordiske samfunn er så mange og sammensatte at det er unaturlig å opprettholde skarpe skiller innen forskningen. Personlig ser jeg feminismen og kvinnekampen som et frigjørende prosjekt for mannen.

Ta forskningen i bruk!

- Hva vil du konkret ta initiativet til i tiden som kommer?

- Jeg ønsker å lage en publikasjon på internett og i papirutgave over forskning om menn i Norden som kan synliggjøre omfanget av dette feltet. Da vil vi også lettere kunne avdekke viktige områder hvor det mangler forskning. Det vil også gjøre det lettere å bruke forskningen. Kjønn er et populært tema i media som aldri før. Men forskning bør i større grad komme inn som en kunnskaps- og premissleverandør i medieoppslag og samfunnsdebatt. Så her har vi en stor oppgave, mener Olsvik som skal arrangere workshop om menn i forhold til arbeidsliv og familie på NIKKs forskerkonferanse "Over grensene" 4.-5. mai i København.

NIKK NYTT NIKK NYTT NIKK

NIKK i år 2000

NIKK har også i 2000 et variert sett av aktiviteter på programmet, med både forskning, forskningsinitiering, nettverksbygging og arrangementer og forskningsinformasjon gjennom ulike kanaler. Forskningsprofilen skal gjøres tydeligere, og informasjons- og formidlingsstrategien skal få mer vekt av journalistikk og mediekontakt. Lanseringen av NIKK magasin er et ledd i det siste.

Arbeid med egen forskning som har direkte relevans i det nordiske samarbeidet, skal intensiveres. Et forskningsprosjekt innledet i 1999 om utviklingen av likestillingsdiskurser i de moderne nordiske samfunn fortsetter, og søkes utvidet med prosjekter med forgreninger i hvert av de nordiske land. Det vil videre bli arbeidet med et prosjekt om moderne psykologi som akademisk disiplin og profesjon.

Forsknings- og utviklingsprosjektet Living for Tomorrow forankret i Estland skal ferdigstilles i løpet av året. Samtidig søkes finansiering til å videreføre det i en fase II. Samtidig fortsetter vårt forskningsinitierende arbeid, særlig i forhold til Nordisk Ministerråd. Vi har foreslått et eget kvinne- og kjønnsforskningsprogram ("Kjønn og vold i Norden") innenfor den nye forskningspolitiske strategien, og arbeider samtidig med å bidra til at kvinne- og kjønnsforskningsperspektiver blir integrert i øvrige programmer.

Koordinering av mannsforskning

Mannsforskningskoordinatoren ved NIKK, som ble ansatt ved begynnelsen av året, vil arbeide med å få i gang egne aktiviteter såvel som å integrere mannsforskningsperspektiver i NIKKs øvrige virksomhet. Koordinatoren har blant annet et faglig ansvar for forskningsrelaterte oppgaver i Handlingsplan for menn og likestilling vedtatt av Nordisk Ministerråd. I løpet av året skal det lages en statusrapport og en videre strategi for handlingsplanen. Koordinatoren vil også utarbeide en publikasjon med informasjon om forskning om menn i Norden, som også vil bli lagt ut på NIKKs nettsted.

Mai-konferansen

NIKK vil 4.-5. mai arrangere en nordisk forskerkonferanse med tittelen "Over grensene – Kjønn mellom politikk, arbeidsliv og hverdagsliv". Formålet med konferansen er å bidra til å styrke det nordiske forskningssamarbeidet på områdene kjønn, politikk, makt og likestilling. Forskere i Norden inviteres til å tegne et bilde av hvor forskningen står i de ulike nordiske landene og til å se å se framover på forskningsbehov og muligheter for nordisk samarbeide. Det vil bli ti parallelle workshops i tillegg til plenumsforedrag. En workshop vil diskutere et nytt satsningsområde for NIKK: et nordisk samarbeid om forskningsformidling til mediene med det formål å få kvinne-, manns- og kjønnsforskningen sterkere inn som en kunnskapsbase og kilde til medieopplag om kjønns- og samfunnsprospørsmål. En annen workshop vil NIKKs mannsforskningskoordinator ha ansvar for. Den vil ha tittelen "Menn mellom lønnsarbeid og omsorgsarbeid".

Forskerkurs

Et nordisk forskerkurs om metode, makt og etikk i kvalitativ forskning vil bli arrangert i august. Gjennom den europeiske organisasjonen AOIFE er NIKK medarrangør for Fourth European Feminist Research Conference i Bologna i september hvor NIKK vil arrangere flere workshops. På informasjonssiden vil videreutviklingen av det nye NIKK magasin stå sentralt. I år kommer NIKK magasin med to numre. Det engelskspråklige News from NIKK vil fortsette å komme ut med to numre i året. Kontakt og dialog med nasjonale koordinatører for kvinne- og kjønnsforskningen og med informasjons- og dokumentasjonstjenester i Norden vil skje løpende og gjennom faste årlige møter arrangert av NIKK. Service og kontakt med både likestillings- forsknings- og informasjonsområdet i Nordisk Ministerråd hører også med til arbeidsoppgavene i 2000.

RAPPORT FRA NORDEN

DANMARK

Kønsforskningsfestival

Koordinationen for kvinde- og kønsforskning arrangerede i slutningen af januar en kønsforskningsfestival i København. Festivalen var tilrettelagt som seminarer over to dage, samt åbning af en udstilling om kønsforskningens historie. Festivalen pegede på den måde både bagud og fremad i tid. Ved åbningen af udstillingen gav Nanna Damsholt og Drude Dahlerup, som er to af dansk kønsforsknings veteraner, et tilbageblik over de 30 år, som er gået siden det første kursus i kønsforskning blev afholdt ved Københavns Universitet. Udstillingen om kønsforskningens historie vist i Diamanten, Det kongelige Bibliotek, hvorefter den nu vil fungere som vandrestilling. Udstillingen er flot arrangeret af KVIN-FO og sponsoreret af Koordinationen for Kvinde- og Kønsforskning. I forlængelse af udstillingen er det planlagt at lancere et forskningsprojekt om kønsforskningens historie.

Maskuliniteter og mainstreaming

Festivalens seminarer tematiserede aktuelle emner indenfor maskuliniteter og mainstreaming. Begge dage samlede festivalen omkring 100 deltagere, og der blev startet mange gode dialoger på tværs af mande-, kvinde- og kønsforskning og på tværs af generationer og fagpolitiske holdninger. Maskulinitetsseminaret havde udover generelle indlæg om mandeforskningens status, emnet fædre mellem disciplin og nye muligheder på programmet. Der blev bragt både aktuelle og historiske indlæg - som det for øvrigt også fremgår af dette nummer af NIKK magasin. Temaet for det andet seminar var: Mainstreaming af kønsforskning - udvikling eller afvikling? Baggrunden for seminaret var et forsøg på en kritisk sammentænkning af mainstreaming strategien og nye perspektiver for kønsforskningen og dens struktur i Danmark. I den anledning var politike-

re og forskere inviteret til at debattere de udfordringer, som mainstreamings-strategien sætter på dagsordenen, når den tænkes sammen med kønsforskning. Mainstreamings-strategien kan både forstås snævert som en ny ligestillingsstrategi i form af personalepolitik med et bevidst kønsperspektiv. Men mainstreaming kan også forstås som en forskningspolitisk strategi til udvikling og konsolidering af kønsforskning. Mainstreamings-strategien forudsætter tilstedeværelsen af kønsforskning ved universiteterne. Det fremgår bl.a. af Europarådets anbefaling af mainstreamings-strategien som ligestillingsstrategi. Også i den nye danske ligestillingslov opereres der med et videnscenter og med en dynamisk kønsforskning. En nyligt publiceret undersøgelse viser imidlertid, at kun én procent af danske samfundsforskere har køn som deres forskningsfelt og der er ingen grund til at tro, at det står bedre til indenfor andre områder. Hvordan vil politikerne sikre, at der også i fremtiden findes en livskraftig kønsforskning - såvel indenfor som udenfor universiteterne?

Mainstreaming udgør også en udfordring for forskerne og for den fremtidige organisering af dansk kønsforskning. Er mainstreaming et brugbart instrument til integration af kønsaspektet i alle forskningsgrene? Hvilke ressourcer kræver det i forhold til forskellige typer kønsforskning? Betyder mainstreaming af kønsforskning udvikling eller afvikling af de nuværende centre og forskningsmiljøer? Hvordan kan en fremtidig organisering af dansk kønsforskning se ud? Er der udover de eksisterende netværk og miljøer, brug for ny struktur f.eks. i form af nye centerdannelser og et styrket sekretariat for kønsforskning, der kan koordinere og initiere ny virksomhed? Politikerne var mere optimistiske end forskerne, når det gjaldt mainstreaming princippet. Flere forskere var skeptiske og pegede på faren for usynliggørelse. Samtidig var der bekymring for, at det danske samfund med den herskende opfattelse af lige-

stilling er sket, ikke er modent for mainstreamings-strategien. Omvendt pegede også flere på mulighederne, når mainstreaming tænkes sammen med ændrede forståelser af køns- diversitet i stedet for forskel, og med tilførsel af de nødvendige ressourcer.

Målet er nu at konkretisere diskussionerne i politiske krav, som skal fremsættes i en arbejdsgruppe som forskningsministeren har inviteret til. Målet er samtidig at fortsætte diskussionerne. Det vil bl.a. ske i en forskningspolitisk workshop ved det kommende årsmøde i Foreningen for Kvinde- og Kønsforskning. Kvinder, Køn og Forskning følger desuden op med et temanummer om Mainstreaming i april.

*Hilda Romer Christensen,
Koordinationen for kvinde- og kønsforskning i Danmark*

ISLAND

Kursus om seksuelle trakasserier

I januar 2000 holdt Islands Universitets ligestillingskomité to kurser om seksuelle trakasserier i samarbejde med Ligestillingskomitéen indenfor Reykjavík kommune. Det ene kursus var for folk som arbejder i ledende stillinger på begge steder. Hovedformålet var at give folk kundskab om hvad seksuelle trakasserier er og den indflydelse det har på folks liv, måder at forebygge seksuelle trakasserier på og hvordan man kan behandle sager som kommer op. Det anden kursus formål var at træne folk som kan indtræde som "rådgivere" eller "mediators" når sager opstår. Kursuslederen var Ninni Hagman fra Sverige. Hun har været rådgiver til Universitetets ligestillingskomité som også behandlede spørgsmål om seksuelle trakasserier. Dette var anden gang hun kom til Island for at holde kursus om dette emne. Et godt eksempel på nordisk samarbejde indenfor kvinde-, køn og ligestillingssektoren.

RAPPORT FRA NORDEN

Women and Democracy – indflydelse i Island

Som de fleste ved, blev den internationale konference Women and Democracy afholdt i Island sidste år. Det har vist sig at konferencen har haft vigtig indflydelse i Island. Særligt på tre områder kan vi føle dette. For det første så har konferencen ændret det "image" som ligestillingsdebatten har i Island. Deltagelse af internationalt berømte personer og ledende Islandske politikere har givet ligestilling et meget positivt "image." Således har konferencen virket som en stor støtde til dem som arbejder indenfor ligestillingssektoren og med ligestillingsforskning. For det andet så blev konferencen en anledning til at sætte en del projekter i gang, som alle har til formål på en eller anden måde, at styrke kvinder og/eller forbedre deres situation i Island og andre land. Og for det tredje har konferencen sat gang i diskussioner om sager som ikke før var på dagsorden i Island. Et eksempel er "trafficking in women."

Kvinder og ny teknologi

Center for kvindeforskning deltager i projektet "Kvinder og teknologi" som skal analysere kvinders deltagelse i den nye teknologi. Der er specielt fokuseret på er køn og teknologi og hvordan piger og drenge er introduceret til den nye teknologi. En konference om dette emne bliver holdt i Reykjavík i April.

*Rannveig Traustadóttir, docent
Islands Universitet*

NORGE

Kurs i tverrfaglig kvindeforskning

Med det nye årtusenet startet Senter for kvindeforskning ved Universitetet i Oslo innføringskurs i tverrfaglig kvindeforskning. Over 50 studenter er påmeldt, og det er undervisning i tre parallelle grupper. Etter det fire ukers innføringskurset fortsatte studentene på en av fem mulige fakultetsoverbygginger ved Universitetet i Oslo: Kjønn og kul-

tur (Historisk-filosofisk fakultet), Kjønn og samfunn (Samfunnsvitenskapelig fakultet), Kjønn og rett (Juridisk fakultet), Kjønn og teologi (Teologisk fakultet), Kjønn og realfag/teknologi (Matematisk-naturvitenskapelig fakultet). Ti studenter avla eksamen på de to første hovedfagskursene høsten 1999.

Pris for kvindeforskning

Prisen for fremragende studentbidrag til kvindeforskningen ved Universitetet i Oslo, gikk i 1999 til Felize Blake Kleiven for hennes hovedoppgave "Sexual healing: The function of sexuality in Toni Morrisons Jazz", ved Institutt for britiske og amerikanske studier. I oppgaven drøfter hun kjønn og seksualitet blant afroamerikanere i mellomkrigstiden, slik de blir fremstilt i Morrisons sjette roman "Jazz" fra 1992.

Masterstudium i kjønn og utvikling

Et nytt, tverrfaglig mastergrad-program i Gender and Development er vedtatt opprettet ved Universitetet i Bergen, med oppstart i august. Det vil bli tatt opp studenter både fra utviklingsland og fra Norge; for første kull vil det opprettes inntil 10 studieplasser. Undervisningsspråket er engelsk. Studiet er på hovedfagsnivå, og skal munne ut i en avhandling som fortrinnsvis skal være basert på feltarbeid i et utviklingsland. Studiet vil føre frem til graden Master of Philosophy in Gender and Development (M.Phil.). Målet med det tverrfaglige studietilbudet er at studentene skal forstå kjønnets betydning i utviklings-spørsmål, og at de skal bruke kjønn som analytisk kategori i forskningen sin.

Researching masculinities

Sentrene for kvinne- og kjønnsforskning ved universitetene i Oslo, Bergen og ved NTNU (Trondheim) har i samarbeid utviklet et forskerkursprogram i kjønnsforskning. Programmet består av 'allmennkurs' som skal gå en gang i året, samt tema- eller fagspesifikke kurs som arrangeres etter behov.

Feministisk vitenskapsteori

Senter for kvindeforskning og kvinner i forskning ved Universitetet i Tromsø fortsetter våren 2000 med sin seminarrekke i feministisk vitenskapsteori. Temaet denne våren er: Hvordan formidles kroppslige erfaringer gjennom helse og sykdom? Hvordan er medisinen med på å forme vår kroppsforståelse i dag? Hva betyr kjønn for opplevelsen av sykdom og funksjonshemming og for utøvelsen av behandling, omsorg og pleie? Denne våren arrangerer senteret dessuten seminaret Gender, ethnicity, nation. Dette er et seminar i samarrangement med Senter for samiske studier.

*Margrét Helgadóttir Næss,
Føstekonsulent/webredaktør KILDEN*

SVERIGE

Tema Genus

I december 1999 invigdes Tema Genus vid Linköpings universitet. Tema Genus ingår i en större institution som forskar tvärvetenskapligt utifrån olika teman som är förankrade i aktuella samhällsproblem. Forskningen vid Tema Genus ska ha tre olika inriktningar: kultur, ekonomisk förändring samt kunskap och vetenskap. Under hösten har sex doktorander antagits för den fyra år långa forskarutbildningen. Nya doktorander kommer att antas vart annat år. Nina Lykke från Danmark har anställts som professor. Agneta Stark och Tora Friberg delar en gästprofessur. Dessutom har Hillevi Ganetz och Kirsti Niskanen anställts som forskarassistenter.

"Från periferi till centrum"

I december arrangerade Nationella sekretariatet för genusforskning konferensen "Från periferi till centrum" i Göteborg. Konferensen handlade om institutionaliseringen av kvinno- och genusforskningen från 1970-talet och framåt.

Det fanns plats för kritisk självreflexion kring att kvinno- och genus-

RAPPORT FRA NORDEN

forskningen har blivit mer etablerad, men samtidigt enligt somliga mindre kontroversiell. Det fanns också plats för samtal om visioner och strategier inför framtiden.

På konferensen talade bland andra den amerikanska feministfilosofen Naomi Scheman, Beatrice Halsaa från Senter for kvinneforskning i Oslo, Ebba Witt-Brattström, docent i litteraturvetenskap vid Södertörns högskola och Britt-Marie Thurén, professor i genusvetenskap vid Umeå universitet. Doktorander bidrog också med nya perspektiv som mansforskning.

Biologi och journalistik

Forskning och journalistik om sociala könsskillnader utifrån ett biologiskt perspektiv behandlades i februari på ett seminarium i Stockholm. Seminariet arrangerades av Nationella sekretariatet för genusforskning och den feministiska tidskriften *bang* tillsammans med Stockholms Akademiska Forum.

Denna typ av forskning har fått stort genomslag i media och används ofta i populärdebatten som förklaring till skillnader mellan män och kvinnor. Därför var huvudmålgruppen journalister. På seminariet medverkade journalister, Katarina Hamberg, med dr i allmänmedicin vid Umeå Universitet och Anders Ledberg, doktorand i neurovetenskap vid Karolinska institutet i Stockholm.

Forskning med queerteori

Det första stora forskningsprojektet som bygger på queerteori drar igång under våren. En grupp med tre forskare och fyra doktorander i Stockholm ska studera hur den normativa heterosexualiteten manifesteras på olika sätt.

Det är socialantropologen Don Kulick, teater- och genusvetaren Tiina Rosenberg och socialantropologen Mark Graham som ska leda forskningsprojektet, som består av sju delprojekt fördelade på tre områden.

Det första området handlar om hur heterosexualiteten uppnås och upplevs.

Svenska gymnasieflickor i en stockholmsförort ska studeras, liksom ensamstående män i Norrland och deras kontakter med kvinnor i Ryssland.

Det andra området handlar om heterosexualitetens symboliska dimensioner. Den svenska modellbranschen och 1900-talets svenska scenkonst ska studeras.

Hur heteronormativa beteenden och antaganden förkastats behandlas i det tredje området. Där studeras konsumtionsvanor bland homosexuella kvinnor och män i Sidney i Australien, begravningsritualer för homosexuella män i Sverige som dött i aids och brasilianska transvestitprostituerade i Milano i Italien.

Kvinnorörelsens texter

Ett nytt forskningsprojekt kallat "Konstens makt" om kvinnorörelsens texter 1970-2000 har inletts vid litteraturvetenskapliga institutionen i Göteborg. Projektet leds av docent Eva Lilja, stöds av Forskningsrådsnämnden och genomförs av tre doktorander.

Projektet genomförs i samarbete med ett projekt om kvinnorörelsens historia som drivs från Södertörns högskola och Lunds universitet. Det projektet består av en kartläggning av 1970-talets svenska kvinnorörelse och en analys av vad den uppnådde.

*Bosse Parbring,
Informatör, Nationella sekretariatet
för genusforskning, Göteborgs universitet*

FINLAND

Osäker framtid för professurerna

I Finland finns nio professurer med kvinnoforskningsstudiehelheter vid nio universitet och högskolor. Ingen av dessa är en fast tjänst. Undervisningsministeriet finansierade inrättandet av åtta kvinnoforskningsprofessurer under 1995-97 som femårig projektfinansiering. Syftet var då att undervisningsministeriet finansierar professurer för de förs-

ta fem åren, men efter det blir de finansierade från universitetens ordinarie budget. Finansieringen för de första två av de nio professurerna går ut i år. Universitetet har brist på resurser och inställningen till egen finansiering är inte särskilt tillmötesgående. Framtiden för finansieringen är inte klar. Ärendet har diskuterats med rektorer och myndigheter, men en bestående lösning har man inte funnit.

År 1995 förbereddes en nationell utvecklingsplan "Kvinnoforskning 2000" av Sällskapet för kvinnoforskning i Finland och Delegationen för jämställdhetsärenden. Planen riktade krav till undervisnings- och jämställdhetsmyndigheter, universitet och högskolor för att en kontinuerlig utveckling av kvinnoforskning skall tryggas. Tyngdpunkten i denna utvecklingsplan låg vid kvinnoforskningens infrastruktur: undervisning, koordinering och informationstjänst. Det centrala budet var att kvinnoforskningen behöver mer resurser. Sällskapet för kvinnoforskning och Delegationen för jämlikhetsärenden arrangerar ett nationellt seminarium i slutet av maj. Syftet är att följa upp den tidigare planen och att diskutera framtida åtgärder. En av de viktigaste diskussionsämnena på seminariet blir professurernas framtid.

2nd Baltic Sea Women's Conference

I mars samlades över femhundra kvinnor och män omkring Östersjön i Helsingfors för att delta i 'Gender Equality and the Future - 2nd Baltic Sea Women's Conference'.

I arbetsgrupper behandlades bland annat könsrelaterat våld; kvinnors position på arbetsmarknaden och i politiken; jämställdhetspolitikens framtid; arbete och familjeansvar; kvinnliga företagare; mainstreaming; uppföljning av Reykjavik-konferensen; åldersdiskriminering; den nya fadersrollen i samhället; kvinnor, utveckling och miljö.

Nya publikationer

Adelswärd, Viveka: *Kvinnospråk och fruntimmersprat: forskning och fördomar under 100 år*. Stockholm: Bromberg, 1999.

Andersson, Eva R & Anita Harriman: *Rätt lön på rätt sätt: metod för bedömning av kvalifikationer vid individuell lönesättning*. Solna: Arbetslivsinstitutet, 1999.

Annfelt, Trine: *Kjønn i utdanning: hegemoniske posisjoner og forhandlinger om yrkesidentitet i medisins- og faglærerutdanning*.

Dragvoll: Senter for kvinneforskning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 1999. Diss.

Berg, Lars-Erik & Thomas Johansson: *Den andra föräldern: om deltidspappor och deras barn*. Stockholm: Carlsson, 1999.

Björk, Gunnela: *Att förhandla sitt medborgarskap: kvinnor som kollektiva politiska aktörer i Örebro 1900-1950*. Lund: Arkiv, 1999. Diss.

Björk, Nina: *Sireners sång: tankar kring modernitet och kön*. Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1999.

Bredal, Anja: *Arrangerade ekteskap och tvangs-ekteskap i Norden*. København: Nordisk Ministerråd, TemaNord 1999:604.

Dale-Olsen, Harald & Geir Høgnes: *Kjønnforskjeller i tilleggslønn*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning, 1999.

Engelsrud, Gunn & Ulla-Britt Lilleaas: *Par i bevegelse - opplevelse av arbeidsdeling og kroppsvaner*. Oslo: Senter for kvinneforskning, Universitetet i Oslo, 1999.

Eriksson, Anne-Louise: *Kvinnor talar om Jesus: en bok om feministisk kristologisk praksis*. Nora: Nya Doxa, 1999.

Familj och kön: etnologiska perspektiv/ red. B. Meurling & B. Lundgren & I. Lövkrona. Lund: Studentlitteratur, 1999.

Fürst, Gunilla: *Jämställda på svenska*. Stockholm: Swedish Institute, 1999.

Gustafsson Rosenqvist, Barbro: *"Att skapa en ny värld": samhällsyn, kvinnosyn och djuppsykologi hos Karin Boye*. Stockholm: Carlsson, 1999.

Hagström, Charlotte: *Man blir pappa: föräldraskap och maskulinitet i förändring*. Lund: Nordic Academic Press, 1999. Diss.

Hammar, Inger: *Emancipation och religion: den svenska kvinnorörelsens pionjärer i debatt om kvinnans kallelse ca 1860-1900*. Stockholm: Carlsson, 1999.

Hansen, Jette: *Det bløde punkt: kvindeidentitet i 90'erne*. Tiderne Skifter, 1999.

Indefra: Europæiske kvinders historie belyst ved kildetekste/Nanna Damsholt et al. København: Museum Tusulanums Forlag, Københavns universitet, 1999.

Jakobsen, Liselotte: *Livsform, kön och risk: en utveckling och tillämpning av realistisk livsformsanalys*. Lund: Arkiv, 1999. Diss.

Kjønnsperspektiver i filosofihistorien/red. Linda M. Rustad & Hilde Bondevik. Oslo: Pax, 1999.

Kritisk kunnskapspraksis: bidrag til feministisk vitenskapsteori/red. Ann Therese Lotherington & Turid Markussen. Oslo: Spartacus, 1999.

Krogstad, Anne: *Image i politikken: visuelle og retoriske virkemidler*. Oslo: Pax, 1999.

Kønsblik - på forskerrekuttering i universitetsuddannelser: 1. rapport fra projekt "Kønnetts betydning - barrierer og karrierer i de højere uddannelser og forskning"/red. Kirsten Reisby. København, Danmarks lærerhøjskole, 1999.

Lie, Sissel: *Mor og Medusa: portrett av den moderne kunstneren*. Oslo: Pax, 1999.

Ligestilling i arbejdsformidlingen - metoder for at nedbryde kønsbarrierer på arbejdsmarkedet. København: Nordisk Ministerråd, TemaNord 1999:568.

Lika inför lagen: rätten ur ett genusperspektiv/red. Granström, Görel. Uppsala: Juridiska fakulteten, 1999.

Lindgren, Gerd: *Klass, kön och kirurgi: relationer bland vårdpersonal i organisationsförändringarnas spår*. Malmö: Liber, 1999.

Magnusson, Eva: *Gender Equality in Many Different Versions: patterns in political gender equality rhetoric in the Swedish 1990's*. Oslo: NIKK, 1999.

Matriark: nesten sanne historier om å være kvinne/red. Cathrine Sandnes, Beate Nossom & Christina Smith-Erichsen. Oslo: Gyldendal, 1999.

Mellström, Ulf: *Män och deras maskiner*. Nora: Nya Doxa, 1999.

Noen ganger er det all right: arbeidsmiljø og helse for kvinnelige kontoransatte: perspektiver på et utviklingsforsøk/redaktør: Kari Nyheim Solbrække. Oslo: Senter for kvinneforskning, Universitetet i Oslo, 1999.

Näsman, Birgitta: *Pappas flickor? Entreprenöriella processer i kvinnoföretagandets tillkomst*. Stockholm: Universitet, Företagsekonomiska institutionen, 2000. Diss.

Rittenhofer, Iris: *Askepot bager luksusringle: kønsbarrierer i de højere uddannelser og i forskningen*. Aalborg: Videncenter for Læreprocesser, Aalborg Universitet, 1999.

Schömer, Eva: *Konstruktion av genus i rätten och samhället: en tvärvetenskaplig studie av svenska kvinnors rätt till jämställdhet i ett formellt jämlikt rättssystem*. Uppsala: Iustus, 1999. Diss.

Sporre, Karin: *Först när vi får ansikten. Ett flerkulturellt samtal om feminism, etik och teologi*. Stockholm: Atlas akademi, 1999. Diss.

Storvik, Aagoth Elise: *Hvem passer som toppleder i staten?: lederutvelgelse, kjønn og kompetanse*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning, 1999.

Stähle, Bertel: *Alder, køn og rekruttering i dansk universitetsforskning: en undersøgelse af udviklingen i det videnskabelige personales sammensætning og besættelsen af de videnskabelige stillinger ved universitetsinstitutionerne i Danmark i 1993-1997*. København: UNI-C, 1999.

Svahn, Margareta: *Den liderlige kvinnan och den omanlige mannen: skällsord, stereotyper och könskonstruktioner*. Stockholm: Carlsson, 1999.

Tyrkkö, Arja: *I skärningspunkten mellan arbetsliv och föräldraskap. En studie om livsformer i 1990-talets Sverige*. Uppsala, 1999. Diss.

Ve, Hildur: *Rasjonalitet og identitet og andre tekster*. Oslo: Pax, 1999.

Westin Hellertz, Pia: *Kvinnors kunnskapssyn och lärandestrategier?: en studie av tjugoåriga kvinnliga socionomstuderande*. Örebro: Örebro universitet, Univ.-bibl, 1999. Diss.

Wikander, Ulla: *Kvinnor i Europa 1789-1950: genus, makt och arbetsdelning*. Stockholm: Atlas, 1999.

Aas, Gro Hanne: *Kvinnoforskningspolitiske (pr)øvelser*. Luleå: Luleå University of Technology, 1999. Licentiate thesis.

En översyn av jämställdhetslagen: betänkande/Utdragningen om översyn av jämställdhetslagen. Stockholm: Fakta info direkt, 1999. (SOU 1999:91).

Kalender 2000

03-04.04 Brussels

Women and Science: Making change happen

Conference arranged by The European Commission. The objective is to hold a wide debate among scientists and decision makers on the basis of the ETAN report *Science Policies in the European Union: promoting excellence through mainstreaming gender equality*. Info: Annalisa Colosimo, annalisa.colosimo@cec.eu.int http://www.cordis.lu/improving/src/hp_women.htm

07-09.04 Göteborg, Sverige

BHM-träff med Queer Art Connections på Vaterlands Konsthögskola

Samarrangemang för ett projekt om queer-teori mellan Nationella sekretariatet för genusforskning och Vaterlands Konsthögskola i Göteborg. Info: Jan Magnusson /Lisbeth Stenberg, Litteraturvetenskapliga institutionen, PB 200, SE-405 30 Göteborg, Jan.Magnusson@lit.gu.se, tel: +46 31 773 52 85.

08-11.04 København, Danmark

De nordiske velfærdsmodeller og maskulinitetsforståelser

4. nordiske NorFa-finansierede mandeforskningsworkshop. Afholdes i tilknytning til Institut for Uddannelsesforskning og 'Forskerskolen for Livslang Læring'. Info: Steen Baagøe Nielsen, baagøe@ruc.dk

10-12.04 Murmansk, Russia

Women's lives in the Barents region

International conference on women's issues. Arranged by the Norwegian Ministry of Foreign Affairs, the Norwegian Ministry of Children and Family Affairs and the Barents Secretariat in Kirkenes. Info: Barents Secretariat, tel: +47 78 97 70 50, barsek@barsek.no <http://www.barents.no>

12-15.04 Amsterdam, The Netherlands

Gender and Technology

3rd European Social Science History conference. Info: Raymond Hofman, Belle van Zuylen Institute, Rokin 84-90, NL-1012 KX Amsterdam, the Netherlands, tel: +31 20 525 3612, fax: +31 20 525 2219, hofman@pscw.uva.nl

13-16.04 Stanford University, California, USA

The First International Gender and Language Association (IGALA) Interdisciplinary Conference

Info:<http://www.linguistics.stanford.edu/Conference/igala>

14-15.04 Roskilde, Danmark

Between the no longer & the not yet: refleksjoner over årtusindskiftets kvinde- og kønsforskning

10. Års Jubilæumskonference. Foreningen for Kvinde- og Kønsforskning i Danmark og Kvinder på tværs, Roskilde Universitetscenter. Info: Kathe Mobeck Jespersen, tel: +45 46 74 25 55, konf2000@hotmail.com

25-27.04 Aberystwyth, UK

Virile Women, Consuming Men: Gender and Monstrous Appetites in the Middle Ages and the Renaissance

International, interdisciplinary conference spanning anthropology, archaeology, art history, drama, history, literary studies, theology. Info: The Department of English, University of Wales Aberystwyth, Hugh Owen Building, Penglais, Aberystwyth, Ceredigion, SY23 3 DY, UK, <http://www.aber.ac.uk/~engwww/>

27-28.04 Stockholm, Sverige

Den andra Nordiska konferensen om lesbiska och bögars hälsa

Arr. RFSL – Riksförbundet för sexuellt likaberättigande. Info: Steffan Hallin, tel: +46 8 736 02 11, fax: +46 8 30 47 30, steffan.hallin@rfsf.se

04-06.05 Edmonton, Alberta, Canada

From answers to Action 2000: Healing Sexual Exploitation and Prostitution

Info: Genevieve Jones, fax: +1 780 497 5170, a2a2000@gmcc.ab.ca

04-05.05 København, Danmark

Over grensene – Kjønn mellom politikk, arbeidsliv og hverdagsliv

Nordisk forskningskonferanse arr. av NIKK og Nordisk Ministerråd. Påmeldingsfrist: 10. April. Info: Helene Egeland, tel: +47 22 85 89 46, fax: +47 22 85 89 50, helene.egeland@sfk.uio.no, <http://www.nikk.uio.no>

06-07.05 København, Danmark

Nordisk likestillingsarbeid i det nye årtusende

Konferanse om likestillingssektorens Samarbeidsprogram 2001-2005, arr. av Nordisk Ministerråd. Info: Marianne Laxén, tel: +45 33 96 03 45, mlx@nmr.dk <http://www.norden.org>

07-08.05 Umeå, Sverige

Arkeologi & Mångfald

Genderkonferens. Arr: Institutionen för Arkeologi & Samiska studier vid Umeå universitet. Info: Britta Lindgren, tel: +46 90 786 71 97, britta.lindgren@arke.umu.se

08-12.05 Skjelland, Danmark

NorFA-finansiert Ph.d kursus om humanistisk sundhedsforskning

Der vil blive undervist i antropologi, komparative historiske analyservidenskabshistorie, idéhistorie og historisk sociologi med

henblik på at de studerende vil blive bedre i stand både til selv at benytte metoderne og især til at forholde sig til forskning inden for de forskellige fag, der kan have relevans for deres projekter. Info: Associate professor, MA DMSc. Signild Vallgård, Department of Health Services, Research Institute of Public Health, University of Copenhagen, Blegdamsvej 3 ,DK-2200 Copenhagen, tel: +45 35 32 79 68, fax: +45 35 32 76 29, S.Vallgarda@pubhealth.ku.dk <http://www.pubhealth.ku.dk>

11-14.05 Obory, Poland

Between wars: nations, nationalisms and gender relations in central and eastern Europe 1918-1939

A conference org. by the German Historical Institut Warsaw. Info: Dr. Sophia Kemlein, GHI Warsaw PKiN, XVII p, Plac Defilad 1, skr. 33, PL-00-901 Warszawa, Poland, tel: +48 22 6567182, fax + 48 22 6937006, kemlein@dhi.waw.pl

15-16.05 Emek Yezreel, Israel

An International Conference on Women and Society in the Middle East

Info: The organising committee WSME Conference, Emek Yezreel College, Emek Yezreel, 19300, Israel, tel: +972 6 6423456, fax: +972 6 6423457, palgi@research.haifa.ac.il

25-28.05 St. Petersburg, Russia

Women's Strategies & Politics in Transition. Dialogues Across the East-West Divide

A Nordic-Russian research network around School of Politics Aleksandra Kollontai & NCRB-A Network for Crisis Centres in the Russian/Barents Region Project, funded by Nordic Grant Scheme for Co-operation with Baltic Countries & Northwest Russia, administered by Pomor University, Russia & Oulu University, Finland. Info: Aino Saarinen, Kurjenpolvi 2 D 6, FI-90580 Oulu, Finland, tel: +358 8 5566 092, fax: + 358 8 5472 253, aino.saarinen@oulu.fi

26-29.05 Ontario, Canada

Simone de Beauvoir - L'engagement d'une oeuvre et d'une vie

Colloque international. Info: Hélène Benbaruk, Etudes françaises, Trent university, Peterborough, Ontario, Canada K9J 7B8, tel: +1 705 748 1394, fax: +1 705 748 1630, hbenbaruk@trentu.ca

01-05.06 Archangels, Russia

Social policy and intervention – in a gender perspective. Theoretical and practical problems for research in a comparative perspective

A postgraduate Nordic-NWRussian Research Course. Funded by NorFA. Info:

Kalender 2000

Marina Kalinina, tel: +7 8182 23 62 95,
fax: +7 5129 51 61 33,
marina@pomorsu.ru

04-12.06 Yurmala, Latvia

Gender, Ethnicity, Religion: Comparative cultural anthropological perspectives

A Baltic-Nordic-North-West-Russian PhD research/training course at the crossroads of gender, ethnicity and religion studies. Arr. by Center for Gender Studies, University of Latvia. Info: Irina Novikova, Center for Gender Studies, University of Latvia, Office 133, Raina Blvd 19, LV-1586 Riga, Latvia, tel: +371 7 034327, fax: +371 7 820113, iranovi@lanet.lv

07-09.06 Onati, Spain

The role of communitarian law in implementing equal rights

Workshop org. at International Institute for the Sociology of Law. Info: Fanny Tabak, Rua Almirante Guilhem 332, Rio de Janeiro 22440-000, Brazil, fax: +55 21 274 6833, fanny@ax.apc.org

07-09.06 Havana, Cuba

The State of Social and Economic Thought: Marxist, Third World and Feminist Perspectives

The international symposium seeks an interchange and reflection among social scientists and historians from various countries on themes related to the situation of global revolutionary movements in the light of recent developments in the world economy. Info: Charles McKelvey, flacso@comuh.uh.cu

08-11.06 Baltimore, USA

Virginia Woolf out of bounds

The 10th Annual Conference on Virginia Woolf will highlight work on Woolf that crosses regional, temporal, and disciplinary boundaries of all kinds. Info: Jessica Berman, Woolf Conference Organiser, English Department, UMBC, 1000 Hilltop Circle, Baltimore, MD 21250, USA, <http://www.umbc.edu/woolf>

08-11.06 Vancouver, Canada

Women, Work and Computerisation: Charting a Course to the Future

International conference. Info: Deborah Kirby, WWC2000, School of Communication, Simon Fraser University, Burnaby, BC Canada V5A 1S6, fax: +1 604 291 4024, dkirby@sfu.ca <http://www.sfu.ca/~wwc2000/>

14-18.06 Boston, MA, USA

2000 Subversions: Women's Studies and the "Twenty-first Century"

National Women's Studies Association 21st Annual Conference. Info: fax: +1 617 521 3199, nwsa2000@simmons.edu

<http://www.nwsa.org/2000ind.htm>

16-17.06 Oslo, Norge

Konferanse arrangert av nettverk for forskning om homoseksualitet

Under planlegging. Info: marianne.brantsater@sosiologi.uio.no

18-24.06 Newcastle-upon-Tyne, UK

Sexual abuse and exploitation of children: a health and criminal justice perspective

Org. by International Networking Events, The British Council. Info: tel: +44 1865 316636, fax: +44 1865 557368, network.events@britishcouncil.org <http://www.britishcouncil.org/networkevents>

23-25.06 Leeds, UK

Gendering Ethics/The Ethics of Gender

International interdisciplinary conference. Info: Sasha Roseneil, Centre for Interdisciplinary Gender Studies, University of Leeds, Leeds LS2 9JT, UK, gender-studies@leeds.ac.uk <http://www.leeds.ac.uk/gender-studies>

06-07.07 Edinburgh, Scotland

The Royal College of Nursing History Society Millennium Conference

Info: Andrea Stirling, HNS Conference Co-ordinator, RCN Scottish Board, 42 South Oswald Road, Edinburgh EH9 2HH, UK, <http://www.qmuc.ac.uk/hn/history>

15.07-15.10. Hanover, Germany

International Women's University

A postgraduate program in English on the occasion of the world exposition EXPO 2000 in Hanover. Subjects: Body, City, Information, Migration, Water & Work. Info: German Academic Exchange Service, Ref. 220, Postfach 200404, DE-53134 Bonn, Germany, <http://www.Int-Frauenuni.de>

24.07-04.08 Budapest, Hungary

Gender, Nation, and Identity: Cross-cultural and Cross-disciplinary Perspectives

CEU Summer University. Info: tel: +36 1 327 3069, fax: +36 1 327 3124, summeru@ceu.hu

29.07-03.08 Tampere, Finland

VI ICCEES (International Council for Central and East European Studies) World Congress

Special field of study: Investigating Gender. Info: Finnish Institute for Russian and East European Studies, Annankatu 44, FI-00100 Helsinki, Finland, tel: +358 9 2285 4434, fax: +358 9 2285 4431.

07-13.08 Norwich, UK

Innganger og utganger

IASS (International Association of Scandinavian Studies) 23 konferanse i nordisk litteratur. Info: Janet Garton, j.garton@uea.ac.uk

06-13.08 Oslo, Norge

19th International Congress of Historical Sciences

Several sessions on gender. International Congress of Historical Sciences. Info: 19th International Congress of Historical Sciences, P.O. Box 1008 Blindern, NO-0315 Oslo, fax: +47 22 85 47 00, oslo2000@hf.uio.no <http://www.oslo2000.uio.no/english/index.htm>

10-11.08 Washington, DC, USA

Sexual Harassment in Global Context

9th Annual Conference International Coalition Against Sexual Harassment. Info: Susan Fineran, Boston University, tel: +1 617 3537912, sfineran@bu.edu

15-17.08 Bogazigi, Istanbul, Turkey

The 2000 Conference of the International Association for Feminist Economics (IAFFE)

Deadline for recipient of all submissions April 30, 2000. For information & application about funding (limited): Prue Hyman, Women's Studies, Victoria University of Wellington, P.O. Box 600, Wellington, New Zealand, Prue.Hyman@vuw.ac.nz <http://www.facstaff.bucknell.edu/jshackel/iaffe/conf2000.html>

18-19.08 Oslo, Norge

Sexuality 2000: Kjønn, seksualitet og humaniora

Symposium arr. av Institutt for britiske og amerikanske studier, Universitetet i Oslo. Info: Nils Axel Nissen, n.a.nissen@iba.uio.no

21-26.08 Oslo, Norge

Metod, makt och etik i kvalitativ forskning - feministiska perspektiv på stegen i forskningsprosessen

En tvärvetenskaplig nordisk forskarkurs. Arr. NIKK.

24-26.08 Liverpool, UK

Posting the male: Representations of Masculinity in the Twentieth Century

The conference aims to interrogate images and narratives of masculinity in twentieth-century culture. Info: Cathy Cromby, tel: +44 151 231 5009, c.cromby@livjm.ac.uk

09-23.09 Pisa, Italy

Diasporic Identities and Medi@ted Cultures: Gender, Power, Representations

NOISE European Summer School in

Kalender 2000

Women's Studies from Multicultural and Interdisciplinary Perspectives. Info: NOISE Central coordination, Ester Vonk, International Office Women's Studies, Utrecht University, Trans 10, 3512 JK Utrecht, The Netherlands, tel: +31 30 2536013, fax: +31 30 2536695, noise@let.uu.nl

12-15.09 Zürich, Switzerland
Gender Equality in Higher Education
 2nd European Conference on Gender Equality in Higher Education. Info: Angela Rast-Margerison, Room HG G51.4, Dept. of Mathematics, ETH Zürich, CH-8092 Zürich, Switzerland, tel: +41 1 632 53 50, fax: +41 1 632 10 85, equini2000@math.ethz.ch
<http://www.equal.ethz.ch/conference2000/conf2000.html>

16-17.09 Bath, UK
Heartlands and Peripheries in Women's History: Local, National and Global Perspectives

Women's history network (UK) annual conference. Papers & abstracts of 250 words by April 10th to June Hannam, Faculty of Humanities, University of the West of England, St Matthias Campus, Oldbury Court rd, Fishponds Bristol BS16 2 JP, UK, tel: +44 1179 656261 ext 4390, fax: +44 1179 750402, June.Hannam@uwe.ac.uk

28-30.09 Duluth, Minnesota, US
The bonds between women and water
 An Interdisciplinary Conference arranged by the University of Minnesota Duluth. Abstract deadline and review: April 15th. Info: Kris Lund, tel: +1 218 726 6296, fax: +1 218 726 6336, wmn_wtr@d.umn.edu
http://www.d.umn.edu/women_water

28.09-01.10 Bologna, Italy
Body, gender, subjectivity: crossing disciplinary and institutional borders
 4th European Feminist Research Conference. Jointly org. by Centro di Documentazione delle Donne, Bologna, ATHENA, AOIFE & Bologna 2000, Citta Europea della Cultura. Info: Biblioteca del Centro di Documentazione delle Donne, fax: +39 51 263460, 4thfem@orlando.women.it
<http://orlando.women.it/4thfemconf/>

05-07.10 Stockholm, Sweden
American history, culture and society
 The Swedish Association for American Studies (SAAS): The 2nd Interdisciplinary Conference. Theme included: Looking at Leadership: Women in Politics and Business. Info: Dr. Kerstin W. Shands, kerstin.shands@sh.se

06-07.10 Flagstaff, Arizona, US
6th Gender and Archaeology Conference
 Org. by Northern Arizona University's Department of Anthropology and Women's Studies. Info: Kelley Hays-Gilpin, kelly.hays-gilpin@nau.edu
<http://jan.ucc.nau.edu/gender2000/>

06-07.10 Göteborg, Sverige
Fjärde nordiska konferensen om språk och kön
 Arr: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. Vi välkomnar både kortare presentationer om pågående projekt och längre föredrag. Fyra workshops planeras: Genus och språkförändring, Genus och diskursanalys, Genus och ungdomsspråk, Genus och sociokulturella ikoner. Konferensspråk: svenska, norska, danska och engelska. Deadline för anmälan: 10.05. Deadline för abstracts: 01.08. Info: spraak_och_koen2000@hotmail.com
<http://svenska.gu.se/~svekw/sk2000.html>

06-07.10 Stockholm, Sverige
Utopier och dystopier: Den andra genusvetenskapliga stockholmskonferensen
 Arr. Centrum för kvinnoforskning och Kvinnovetenskaplig tidskrift, som firar sitt 20-års jubileum i samband med konferensen. Preliminär anmälan: 01.04, definitivt anmälan: 01.06. per fax: +46 8 674 7300 eller konferens@kvinfo.su Info: <http://www.kvinfo.su.se>

11-14.10 Zürich, Switzerland
Knowledge, Power, Gender. Philosophy and the Future of the "condition féminine"
 9th Symposium of the International Association of Women Philosophers. Info: IAPH Symposium 2000, P.O. Box 1207, CH-8021 Zürich, Switzerland, iaph@freesurf.ch <http://www.iaph.org>

20-22.10 Toronto, ON, Canada
Mothering and Literature, Popular Culture and the Arts
 The Association for Research on Mothering and Centre for Research on Mothering announce their 4th Annual International Conference. Info: Andrea O'Reilly, A.R.M., 726 Atkinson College, York University, 4700 Keel Street Toronto, ON Canada M3J 1P3, tel: +1 416 736-2100 x60366, arm@yorku.ca

10-12.11 Kiel, Germany
The Nature of Gender – the Gender of Nature
 The 5th symposium on Gender Research at Christian-Albrechts University. Deadline for submission of proposed abstracts: April 1. Notification of acceptance: July 1. Info: Susanne Oelkers, ZiF - Zentrum für inter-

disziplinäre Frauenforschung, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Olshausenstr. 40, DE-24098 Kiel, tel: +43 15 79 49 51, fax: +43 15 79 49 50, oelkers@zif.uni-kiel.de
<http://www.uni-kiel.de/zif/>

30.11-02.12 Sverige
Andra nationella genusforskningskonferensen
 Info: Nationella sekretariat för genusforskning, Eva Borgström, tel: +46 31 773 56 05, konferens@genus.gu.se

2001

01-06.07 Copenhagen, Denmark
World Wide Wisdom - socially responsible and gender inclusive Science and Technology
 10th International Gender And Science And Technology (GASAT) conference. Info: <http://www.ida.dk/gasat10/>

14-15.09 Madison, Wisconsin, USA
Women in Print. Authors, publishers, readers, and more since 1876
 Call for papers. Deadline 02.01.2001 for a 250-word abstract and a one-page curriculum vitae to be sent to jpdanky@mail.shsw.wisc.edu Info: <http://slisweb.lis.wisc.edu/printcul/>

2002

Kampala, Uganda
From North to South: Women's World's 2002
 The 8th International Interdisciplinary Congress on Women. Org. by Makerere University in Kampala <http://www.muk.ac.ug/>

Kontaktpersoner og nettsteder for forskning om menn i Norden

Danmark

Historiker Rudi Rusfort Kragh
Telefon: +45 46 74 28 76
Telefax: +45 46 74 30 70
E-post: rudi@ruc.dk/

Finland

Sosiolog Johanna Lammi-Taskula
Telefon: +358 9 3967 2066
Telefax: +358 9 3967 2201
E-post: johanna.lammi@stakes.fi
Mansforskning i Finland: <http://www.uta.fi/laitokset/naistutkimus/miestutkimus/>
Manssektionen i delegationen för jämställdhetsärenden: <http://www.vn.fi/stm/suomi/organisa/orga01fr.htm>

Island

Fil.dr. Ingólfur V. Gíslason
Telefon: +354 552 7420
Telefaks: +354 562 7424
E-post: ingolfur@jafnretti.is

Norge

Sosiolog Knut Oftung
Telefon: +47 22 24 25 71
Telefaks: +47 22 24 95 21
E-post: knut.oftung@likestilling.no
KILDEN: <http://kilden.forskningsradet.no>

Sverige

Pedagog Lars Jalmert
Telefon: +46 8 16 39 75
Telefaks: +46 8 15 83 54
E-post: Lasse@ped.su.se
Nyhetsbrev om Män: <http://home.swipnet.se/omman/>
Genussekretariatet: <http://www.genus.gu.se/>

Norden

Sosiolog Eivind Olsvik
Nordisk koordinator for mannsforskning (NIKK)
Telefon: +47 22 85 88 57
Telefaks: +47 22 85 89 50
E-post: eivind.olsvik@nikk.uio.no
<http://www.nikk.uio.no>

Internasjonalt

Sosiolog Øystein Gullvåg Holter,
Telefon: +47 22 56 59 95
Telefax: +47 22 56 59 95
E-post: oeholter@online.no
IASOM newsletter: The International Association for Studies of Men. <http://www.stud.ifi.uio.no/~eivindr/iasom>

NIKK

Nordisk institutt for
kvinne- og kjønnsforskning

Postboks 1156 Blindern, NO-0317 Oslo
Telefon +47 22 85 89 21
Telefaks +47 22 85 89 50
nikk@nikk.uio.no
www.nikk.uio.no

NIKK - det nordiska institutet för kvinno- och könsforskning är en tvärvetenskaplig nordisk forskningsinstitution finansierad av Nordiska ministerrådet. NIKK är också samarbetsorgan för feministisk, kvinno-, mans-, köns- och jämställdhetsforskning i Norden. Institutets uppgift är att befrämja, initiera, koordinera och informera om kvinno- och könsforskning inom och utanför Norden.

NIKK innebär en gemensam plattform för nordiskt samarbete med närområdena, Europa och internationellt. NIKK syftar till en hög nordisk profil som bl.a. kan göra den nordiska kvinno- och könsforskningen ännu mer synlig i internationella sammanhang. Genom att satsa på verksamhet som på nordisk basis ger mer värde än enskilda nationella verksamheter strävar institutet till nordisk nytta.

NIKK skall även fungera som kontaktlänk mellan forskning och jämställdhetsarbete och mellan forskning och organisationer och nätverk som fokuserar på kön.

NIKK är lokaliserat vid Senter for kvinneforskning ved Universitetet i Oslo.

UNIVERSITETET I OSLO

NORDISKT SAMARBETE

är ett samarbete mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

NORDISKA RÅDET

är ett samarbetsorgan för parlament och regeringar i de nordiska länderna. Rådet består av 87 parlamentarikar från de nordiska länderna. Nordiska rådet tar politiska initiativ och utövar kontroll över nordiskt samarbete. Nordiska rådet bildades 1952.

NORDISKA MINISTERRÅDET

är ett samarbetsorgan mellan de nordiska regeringarna. Nordiska ministerrådet verkställer och leder nordiskt samarbete. Statsministrarna har det överordnade ansvaret. Verksamheten koordineras av de nordiska samarbetsministrarna, den nordiska samarbetskommittén och fackministerråd. Nordiska ministerrådet inrättades 1971.

Nordiska

MINISTERRÅDET